

**КОМУНАЛЬНИЙ ПОЗАШКІЛЬНИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«КИЇВСЬКА МАЛА АКАДЕМІЯ НАУК УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ»**

**ОСНОВНІ ВИМОГИ
ДО ПІДГОТОВКИ, НАПИСАННЯ ТА ЗАХИСТУ
НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКИХ РОБІТ**

(ВІДДІЛЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ ТА ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ)

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

Київ -2016

*Рекомендовано кафедрою методики викладання української та іноземних мов і літератур Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка
(протокол №3 від 05 жовтня 2016 р.)*

**За загальною редакцією:
проф. Биркун Л.В.**

**Укладачі :
Мунья М.В., Маримонська Л.А., Пономарьова В.А., Смовженко Л.Г., Курсик Т.В.**

Основні вимоги до підготовки, написання та захисту науково-дослідницьких робіт (відділення іноземної філології та зарубіжної літератури). Навчально-методичний посібник. — К.: КПНЗ «Київська Мала академія наук учнівської молоді», 2016. — 75 с.

У посібнику вміщено вимоги, методичні рекомендації та поради щодо підготовки, написання, оформлення і захисту науково-дослідницьких робіт учнів-членів МАН відділення іноземної філології та зарубіжної літератури.

Видання адресоване педагогічним працівникам, які займаються організацією науково-дослідницької роботи з учнями Київської Малої академії наук, школярам, зацікавленим у поглибленні знань та опануванні навичок проведення науково-дослідницької роботи.

Рекомендовано відділенням іноземної філології та зарубіжної літератури Київської Малої академії наук учнівської молоді.

ЗМІСТ

Передмова	
1. Загальні положення	7
2. Основні вимоги до категорійно-термінологічного апарату наукового дослідження	9
3. Загальні критерії оцінювання науково-дослідницьких робіт	15
4. Види наукової роботи учнів (зміст, структура, вимоги)	17
5. Опрацювання наукових джерел та вимоги до їх бібліографічного опису	27
6. Вимоги до оформлення науково-дослідницької роботи	31
7. Доповідь на процедурі захисту науково-дослідницьких робіт: рекомендації	34
8. Відгуки та рецензії	36
9. Методи і методики дослідження	38
10. Стиль написання наукової роботи	46
Додатки	51

The English Language is a work in progress. Have fun with it!
Jonathan Culver

ПЕРЕДМОВА

Проведення, написання й оформлення науково-дослідницької роботи починається з вибору теми, яка є цікавою, актуальною та багатогранною. Це не просте завдання, саме тому науково-педагогічний керівник має допомогти учню обрати тему, звузити її, сформулювати мету дослідження і окреслити завдання. Іншими словами, керівник має підготувати учня до участі у Всеукраїнському конкурсі-захисті науково-дослідницьких робіт учнів-членів Малої академії наук України. А це відповідальна і кропітка робота, від якості якої залежить результат дослідження. Керівник повинен ознайомити учня з особливостями проведення дослідження, а саме:

- донести до учня, що дослідження – це інтелектуальна діяльність, яка виконується ним самостійно і що функція керівника – координувати роботу учня, давати поради, направляти у наукове русло;
- навчити учня користуватися інтелектуальною власністю інших, а не видавати чужі ідеї за свої власні;
- навчити поважати авторські права, робити цитування та посилання на інших.

Разом з тим, науково-педагогічний керівник має пам'ятати, що написання науково-дослідницької роботи – це лише одна з трьох складових конкурсу. До першої складової входить виконання юним дослідником науково-дослідницької роботи, до другої – написання контрольної роботи з базової дисципліни, а до третьої – захист науково-дослідницької роботи. Як бачимо, робота науково-педагогічного керівника повинна проводитись за трьома напрямками.

Процес підготовки та написання науково-дослідницької роботи потребує багато часу, тому його потрібно розпочинати заздалегідь. Тут у пригоді може стати орієнтований календар роботи учня:

- 1) березень – вибір теми дослідження і її обговорення з керівником;
- 2) квітень – добір літератури за темою (робота у бібліотеці), її огляд і узгодження з керівником;
- 3) травень – написання плану-проспекту та його обговорення з керівником;
- 4) літні канікули – самостійна робота (написання теоретичного та практичного розділів, читання додаткового автентичного матеріалу з метою пошуку прикладів, цитат тощо);
- 5) вересень – консультації з керівником, підготовка до контрольної роботи, відвідання установчої сесії Київської МАН;
- 6) жовтень – консультація з керівником секції;
- 7) листопад – форматування електронного варіанту роботи згідно з вимогами щодо написання та оформлення науково-дослідницьких робіт;
- 8) грудень – участь у I (районному) етапі Всеукраїнського конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт учнів-членів Малої академії наук України;
- 9) січень, лютий – участь у II (міському) етапі Всеукраїнського конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт учнів-членів Малої академії наук України.

Оскільки науково-дослідницька робота здійснюється під безпосереднім керівництвом науково-педагогічного керівника, окрім вищезазначеного, у процесі роботи з учнем він повинен підтримувати в учня зацікавленість проблемою та процесом її дослідження; заохочувати, розвивати і стимулювати творче мислення учня; спонукати учня до формулювання нових ідей та уявлень, висунення власних пропозицій, гіпотез, альтернативних пояснень. Іншими словами – керівник має плекати науковий інтерес учня.

Окрім роботи з керівником, учні, які мають нахил до науково-дослідницької роботи філологічного напрямку, можуть отримати додаткові знання в секціях відділення іноземної філології та зарубіжної літератури Київської Малої академії наук учнівської молоді. Враховуючи особистість кожного учня, керівники секцій концентрують свою діяльність на розкритті інтересів самого МАНівця, потребі допомогти йому виявити свій потенціал.

У відділенні іноземної філології та зарубіжної літератури працюють секції:

- англійської мови;
- німецької мови;
- французької мови;
- іспанської мови;

- італійської мови;
- зарубіжної літератури;
- російської мови та літератури.

Упродовж трьох років навчання учні виконують науково-дослідницькі, пошукові, творчі роботи, у ході підготовки яких вчать писати реферативні, дослідницькі та науково-дослідницькі роботи. Юний науковець має можливість захистити результати своєї роботи в секції – випробувати себе в ролі майбутнього вченого під час Всеукраїнського конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт учнів-членів Малої академії наук України, який проходить у три етапи:

- I (районний) етап (проводиться районним управлінням освіти і науки серед наукових товариств навчальних закладів, а також науковими товариствами – колективними членами Київського територіального відділення Малої академії наук України, серед учнів цих товариств).

- II (міський) етап (проводиться КПНЗ «Київська Мала академія наук учнівської молоді» серед переможців I етапу).

- III (Всеукраїнський) етап (проводиться Міністерством освіти і науки України та Національним центром «Мала академія наук України» серед переможців II етапу).

1

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1.1. Учні-члени Київської Малої академії наук упродовж навчальної каденції виконують науково-дослідницькі, пошукові та творчі роботи.

1.2. Пропонована методична розробка визначає основні вимоги до підготовки, написання та оформлення науково-дослідницьких та пошукових робіт.

1.3. Кожна робота має ґрунтуватись на певній науковій базі, містити власні дані, отримані після проведення дослідів, спостережень, пошукової роботи; їх обробки, аналізу та узагальнення; посилання на відповідні наукові джерела та відображати власну позицію дослідника.

1.4. Тематика науково-дослідницьких робіт має відповідати напрямам секцій відділення іноземної філології та світової літератури.

1.5. У роботі мають бути чітко відображені такі аспекти: визначення мети, завдань, об'єкта та предмета дослідження, методи дослідження, науковість, актуальність, новизна, практичне та теоретичне значення.

1.6. Зміст і результати досліджень викладають стисло, логічно, грамотно та аргументовано, без загальних слів, міркувань, бездоказових тверджень, тавтології. Назва роботи має бути стислою і відповідати суті наукової проблеми (завдання), що розв'язується.

1.7. Виконання науково-дослідницьких та пошукових робіт на належному рівні має на меті:

- актуалізацію, систематизацію, поглиблення та закріплення отриманих протягом навчання теоретичних знань учнів;
- здобуття навичок роботи над науковою або практичною проблемою та її самостійний аналіз, формулювання узагальнень і обґрунтування висновків;
- застосування набутих знань у ході вирішення наукових і практичних, професійних та інших завдань, визначення конкретних теоретичних і практичних рекомендацій;
- розвиток навичок самостійної дослідницької роботи;
- підвищення рівня підготовленості учнів до самостійної практичної роботи, творчого розв'язання професійних завдань.

1.8. Виконуючи різні види науково-дослідницької роботи, слід враховувати, що в сучасних дослідженнях широко використовуються різні

методики досліджень теоретичного та емпіричного рівнів. До теоретичних методик належать методи аналізу і синтезу, абстрагування та деталізації, моделювання, індукції та дедукції тощо. До емпіричних методик – спостереження, опитування, тестування, експеримент тощо.

1.9. Робота має бути побудована за певною структурою. Основними її елементами в порядку розташування є: титульний аркуш, тези, зміст, перелік умовних позначень (за необхідності), вступ, основна частина, висновки, список використаних джерел, додатки (за необхідності).

1.10. До розгляду не приймаються роботи, тема і зміст яких не відповідають профілю секції; роботи, які були представлені у попередні роки та не мають суттєвого доопрацювання; роботи, які є плагіатом; компілятивні роботи без самостійного дослідження, опрацювання джерел та власних висновків з обраної тематики.

1.11. Усі види учнівських науково-дослідницьких робіт передбачають дуже важливий етап добору, систематизації, вивчення теоретичних та інших інформаційних джерел з обраної проблеми дослідження. Під час підготовки рефератів використовують переважно теоретичні методи дослідження (зокрема, аналіз, узагальнення, порівняння, систематизацію), в усіх інших видах наукових робіт учні повинні обов'язково застосовувати як теоретичні, так і емпіричні методики дослідження.

2

ОСНОВНІ ВИМОГИ ДО КАТЕГОРІЙНО-ТЕРМІНОЛОГІЧНОГО АПАРАТУ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Базовий категорійно-термінологічний апарат кожного наукового дослідження складається з: наукової проблеми, актуальності дослідження, мети та завдань, які включають методичні та практичні завдання, методику дослідження, наукову новизну, об'єкт і предмет дослідження, матеріал дослідження, теоретичне та практичне значення роботи, висновки, тези.

Важливим етапом у написанні реферату чи науково-дослідницької роботи є вибір наукової проблеми й теми. Небезпідставною є думка, що правильно обрана і сформульована тема – це половина виконаного дослідження. Тому починати роботу треба лише за умови, що учень чітко уявляє собі її тему. У виборі теми основними критеріями мають бути її актуальність, новизна і перспективність. Вибір теми потребує індивідуального підходу.

Разом з тим, існують загальні правила, яких слід дотримуватись, а саме:

- потрібно обирати таку тему, до якої учень найкраще підготовлений, з якої ним уже написано певну роботу, зібрано літературу, фактичний матеріал тощо;
- обираючи тему, доцільно ставити завдання порівняно вузького плану для того, щоб тему можна було глибоко опрацювати;
- не слід брати тему, якщо відомо, що над нею вже працюють інші дослідники (в іноземній філології достатньо широке коло питань для вивчення);
- назва теми роботи повинна бути конкретною, узгоджуватися з об'єктом і предметом дослідження;
- згідно з положенням про основні вимоги до наукових робіт ВАК України, бажано уникати в назвах формулювань типу «Дослідження питання...».

«Дослідження деяких шляхів...», «Деякі питання...», «Матеріали до вивчення...» тощо, які не забезпечують необхідної конкретизації у вирішенні обраної проблеми.

Тема дослідження конкретизує напрямок реферативної або науково-дослідницької роботи з метою вивчення обраних процесів чи явищ. Орієнтовну тематику усіх видів наукових робіт (від реферату до науково-дослідницької та пошукової роботи) для кожної секції затверджує методична рада Київської Малої академії наук учнівської молоді.

Наукова проблема. Для вирішення конкретної проблеми необхідно одержати знання про типові для неї сторони, зв'язки, відношення, які є результатом протиріч, і які породжують саму проблему. Осмислення проблеми дослідження передбачає глибоке вивчення та аналіз її стану з використанням наукової літератури та інших джерел інформації, визначення шляхів до її розв'язання відповідно до уже відомих результатів та практичного запиту. У зв'язку з цим виділяють об'єкт і предмет дослідження. У конкретній дослідницькій роботі наукова проблема практично обмежується комплексом теоретичних питань, пов'язаних, передусім, із метою дослідження, власне, основна мета дослідження полягає у розв'язанні певної наукової проблеми.

Актуальність (лат. *actualis* – дієвість) теми – це важливість, суттєве значення, відповідність теми дослідження сучасним потребам певної галузі науки та перспективам її розвитку. Актуальність – це обов'язкова вимога до будь-якої науково-дослідницької роботи, складова вступу, тез, а також виступу учня на процедурі захисту. Обґрунтування актуальності вибраної теми науково-дослідницької роботи свідчить про те, що автор уміє вибрати важливу для теорії та практики тему, розуміє й оцінює її з погляду сучасної і соціальної значущості. Висвітлення актуальності повинно бути небагатослівним. Достатньо коротко викласти:

- сутність проблеми дослідження;
- соціальну значущість проблеми дослідження, вирішення якої має значення;
- розв'язання конкретних часткових питань, які сприяють якісним змінам у науці;

- доцільність роботи, її відмінність у порівнянні з відомими вирішеннями проблеми.

Важливою складовою актуальності є формулювання проблемної ситуації, виклад її сутності. У науково-дослідницькій роботі вирішується лише одна наукова проблема. Будь-яке наукове дослідження здійснюється для того, щоб подолати певні труднощі у процесі пізнання нових явищ, пояснити раніше не відомі факти або виявити неповноту старих засобів пояснення відомих фактів. Проблема завжди виникає тоді, коли старе знання вже стає недостатнім, а нове знання ще не набуло поширеної форми. Правильна постановка та чітке формування нових проблем часто має не менше значення, ніж їх вирішення. Не випадково вважається, що сформулювати наукову проблему – означає показати вміння відокремити головне від другорядного, виявити те, що вже відомо та що поки не відомо науці з предмета дослідження.

Після формулювання наукової проблеми і доказу того, що та частина цієї проблеми, яка є темою науково-дослідницької роботи, ще не була розроблена та висвітлена в спеціальній літературі, формулюють мету роботи і завдання, які мають бути вирішені для досягнення цієї мети. Мета роботи – це кінцевий результат, на досягнення якого спрямоване дослідження, і який має бути відображений у висновках наукової роботи. Вона повинна узгоджуватися з назвою роботи та містити не тільки очікувані її результати, а й вказувати, на яких наукових передумовах вона базується, чим і як досягається. Не бажано вживати такі формулювання мети, як: «обґрунтування і розробка наукових основ, принципів наукового дослідження в англійській мові» або «розробка методів дослідження літературних персонажів в...» та ін., без конкретизації наукових передумов, на яких базується досягнення поставленого завдання. Вона має формулюватись максимально логічно, повно.

Загальна мета дослідження конкретизується у завданнях, які мають бути ретельно продуманими, адже опис їх виконання має складати зміст розділів наукової роботи, тобто сформульовані завдання мають розкривати зміст теми дослідження. Тому варто попідкуватися, щоб вони були чітко визначені та розташовані в такий спосіб, щоб кожне із завдань логічно впливало з попереднього. У визначенні мети та завдань дослідження необхідно уникати загальних фраз, надто широких або неточних висловлювань. Не слід формулювати мету як «дослідження...»,

«вивчення...», оскільки ці визначення вказують на засіб, а не спосіб досягнення мети. У них не вказано на кінцевий результат наукової роботи, а названо лише сам її процес (або етап).

Мета дослідження може бути пов'язана, зокрема:

- із формулюванням наукових завдань, які необхідно розв'язати;
- з обґрунтуванням можливості виявлення нових ознак загального або часткового характеру певних конкретних фактів, що аналізуються, чи структури їхньої організації.

Завдання дослідження впливають з мети роботи, вони не повинні бути глобальними, такими, що претендують стати темами окремих робіт. Вони повинні «працювати» на мету науково-дослідницької роботи. Не слід зловживати їх кількістю. Треба ставити як прикладні, так і теоретичні завдання. Часто в ході дослідження вносять уточнення до їх формулювання. Завдання можна подавати і з нумерацією, і без неї. Однак, кожне положення зручніше подавати з абзацу та розпочинати одним із дієслів з такого синонімічного ряду: виявити, з'ясувати, описати, визначити, встановити, здійснити, сформулювати, висвітлити, показати тощо.

Формулювати завдання слід якомога ретельніше, оскільки опис їх вирішення становитиме зміст розділів і підрозділів роботи. Це важливо і тому, що назви таких розділів науково-дослідницької роботи мають відповідати конкретним завданням і результатам дослідження. Меті і завдань дослідження, а також головного результату треба обов'язково досягнути. Про досягнення мети слід зазначити у висновках роботи, про вирішення конкретних завдань науково-дослідницької роботи – засвідчити висновками до відповідних розділів дослідження.

Важливими компонентами проблеми дослідження є об'єкт і предмет дослідження. Об'єкт наукового дослідження – це процес або явище, що породжує проблемну ситуацію і обрані для вивчення. Конкретні напрямки дослідження об'єкта складає предмет дослідження.

Предмет дослідження міститься в межах об'єкта. Саме предмет дослідження зумовлює тему наукової роботи, яку виносять на титульну сторінку як назву. Під предметом дослідження розуміють окремі сторони, якості та відношення об'єкта, того чи іншого явища, процесу, які необхідно дослідити.

Об'єкт і предмет дослідження як категорії наукового процесу співвідносяться між собою як загальне і часткове. В об'єкті виділяють ту його частину, яка є предметом дослідження. Саме на нього і спрямована вся увага дослідника, саме предмет дослідження визначає тему дослідницької роботи, яка зазначена на титульному аркуші як її назва. Об'єкт та предмет дослідження обов'язково мають бути новими.

Тема, об'єкт і предмет, мета і завдання дослідження перебувають у нерозривному зв'язку, у своїй сукупності вони зумовлюють зміст положень, які виносить ученя на захист.

Методику та методи дослідження подають як перелік використаних окремих методів, а також методик, спрямованих на досягнення поставленої мети. Методи і методики дослідження – це комплекс конкретних прийомів, зорієнтованих на отримання нового наукового знання та на визначення параметрів методичного забезпечення виконання програми дослідження, його теоретичних і практичних завдань.

Новизну отриманих результатів необхідно довести, тобто вказати їх відмінність від відомих раніше. Новизну роботи можна характеризувати кількома чинниками:

- у роботі уточнено окремі поняття з огляду на нові наукові дані;
- запропоновано новий підхід у дослідженні якогось явища, тобто застосовано істотно нову методику;
- вирішено проблеми, які не могли з'ясувати попередники.

Наукова новизна одержаних результатів є обов'язковим елементом вступу та основним критерієм оцінки науково-дослідницької роботи. Наукова новизна стосовно самої роботи – це ознака, наявність якої дає автору право на використання поняття «вперше» при характеристиці отриманих ним результатів і проведеного дослідження в цілому. Поняття «вперше» означає в науці, що подібних результатів не було до їх публікації. Наведемо деякі вирази, які можна використати, формулюючи питання наукової новизни роботи: «вперше здійснено комплексне дослідження...», «створено концепцію, що заперечує...», «досліджено специфічні зв'язки...», «визначено ефективність...».

Теоретичне значення дослідження полягає у формулюванні автором гіпотез, ідей чи положень, які засвідчують його індивідуальний внесок у

вирішення обраних наукових проблем і мають значення у вирішенні зазначених питань. Можливе визначення ступеня перспективності дослідження.

Практичне значення – це відомості про реальне застосування одержаних результатів та можливості впровадження їх у практику. Характеризуючи практичне значення, слід подати інформацію про ступінь їх готовності чи сферу використання. Практичне значення одержаних результатів – складова вступу, один із критеріїв оцінювання науково-дослідницької роботи, тому вони мають бути чітко сформульовані учнем.

Висновки – це дуже вагома структурна частина наукової роботи, у якій представляють систематизовані результати дослідження. Висновки повинні містити чіткі формулювання отриманих результатів у світлі поставлених завдань для досягнення мети дослідження. Можливі формулювання рекомендацій щодо наукового та практичного використання отриманих результатів. У висновках відображуються основні результати досліджень. Необхідно звернути увагу на якісні та кількісні показники здобутих результатів, викласти рекомендації щодо їх використання, доречно також визначити перспективу і шлях подальшого вивчення проблеми.

3

ЗАГАЛЬНІ КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКИХ РОБІТ

3.1. Оцінюючи науково-дослідницьку роботу, виходять з того, що учень повинен уміти:

- формулювати мету та завдання дослідження;
- вести бібліографічний пошук із застосуванням сучасних інформаційних технологій;
- використовувати сучасні методи наукового дослідження, модифікувати наявні і/або розробляти нові методи, виходячи із завдань конкретного дослідження;
- обробляти отримані дані, аналізувати і систематизувати їх на базі відомих джерел;
- оформляти результати досліджень відповідно до встановлених вимог.

3.2. У процесі виставлення оцінки враховується низка важливих показників роботи:

- актуальність обраної теми;
- чіткість формулювання мети та завдань дослідження;
- структура і логіка побудови змісту роботи;
- якість і глибина теоретичного, методологічного та практичного аналізу проблеми;
- наявність огляду літературних джерел;
- дотримання вимог до оформлення роботи;
- наявність та інформаційна змістовність ілюстративних матеріалів для захисту роботи;
- змістовність повідомлення учня про основні результати дослідження;
- правильність та чіткість відповідей на запитання присутніх на захисті роботи членів журі та конкурсантів.

3.3. Основні умови оцінювання:

3.3.1. Високий рівень (25-21 балів). Робота відповідає усім вимогам до науково-дослідницьких робіт такого типу:

- тему розкрито повністю;
- робота відзначається науковою новизною;
- має практичне значення;
- одержані результати систематизовані, висновки й рекомендації є переконливими;
- доповідь логічна і стисла;
- оформлення роботи відповідає вимогам до зазначених типів робіт;
- відгук і рецензія позитивні, відповіді на запитання членів журі правильні.

3.3.2. Достатній рівень (20-17 балів). Тему роботи розкрито, але є окремі принципові недоліки:

- поверхово проаналізовані літературні джерела;
- недостатньо використані інформаційні матеріали;
- доповідь логічна, викладена вільно;
- робота оформлена згідно з вимогами.

Поряд із цим:

- елементи новизни та практичного значення чітко не простежені;
- є окремі зауваження в рецензії та відгуку наукового керівника;
- відповіді на запитання членів журі в основному правильні.

3.3.3. Середній рівень (16-13 балів). Тему роботи в основному розкрито, але є численні недоліки змістового характеру:

- нечітко сформульовано тему роботи;
- теоретичний розділ має описовий характер, не містить аналізу підходів до роз'яснення проблем, які охоплює тема;
- в аналітичній частині спостерігається надлишок елементів описовості;
- добірку інформаційно-ілюстративних матеріалів (таблиці, графіки, схеми тощо) не завжди обґрунтовано;
- є зауваження щодо оформлення роботи.

Разом із цим:

- подані в роботі заходи і пропозиції обґрунтовані непереконливо;
- рецензія та відгук наукового керівника містять окремі зауваження;
- не всі відповіді на запитання членів журі правильні.

3.3.4. Низький (12-7 балів). Тему роботи розкрито поверхово, є такі недоліки:

- нечітко сформульована тема роботи;
- розділи не узгоджені між собою;
- аналіз виконаний поверхово, переважає описовість і реферативний характер роботи, відсутня системність;
- запропоновані заходи з аналізу не результативні;
- є зауваження щодо оформлення роботи.

Поряд із цим:

- немає огляду сучасних літературних джерел з обраної теми;
- рецензія та відгук наукового керівника містять численні зауваження;
- відповіді на запитання членів журі не точні, неповні або неправильні.

3.5. Робота до захисту не допускається, якщо:

- вона подана на конкурс із порушенням термінів, установлених графіком прийому науково-дослідницьких робіт;
- зміст роботи не відповідає темі;
- робота виконана не самостійно;
- структура роботи не відповідає вимогам;

- робота недбало або неправильно оформлена.

4

ВИДИ НАУКОВОЇ РОБОТИ УЧНІВ (ЗМІСТ, СТРУКТУРА, ВИМОГИ)

4.1. Наукова робота реферативно-дослідницького характеру для учнів 9-х класів

4.1.1. Загальні завдання наукової роботи реферативно-дослідницького характеру

Самостійна письмова наукова робота реферативно-дослідницького характеру передбачає глибше, порівняно з рефератом, вивчення конкретної наукової проблеми із обов'язковим самостійним науковим пошуком і фіксуванням його результату.

Метою наукових робіт реферативно-дослідницького характеру є:

- поглиблення знань учнів з актуальних проблем певної науки;
- стимулювання учнів до самостійного наукового пошуку;
- формування дослідницьких та аналітичних умінь учнів;
- подальший розвиток умінь та навичок самостійного критичного опрацювання наукових джерел;
- розвиток умінь аналізувати наявні опрацювання з обраної тематики та узагальнювати власні спостереження;
- формування вмінь практичної реалізації результатів дослідження проблеми в самостійно виконаних розробках.

4.1.2. Вимоги до написання наукової роботи реферативно-дослідницького характеру

1. Наукова робота виконується на одну із тем, запропонованих або вибраних самостійно.

2. Обсяг наукової роботи реферативно-дослідницького характеру в 9 класі складає 20 сторінок. Текст набирають у текстовому редакторі WORD (шрифт – TimesNewRoman, розміром 14 пт), міжрядковий інтервал – 1,5) та роздруковують з одного боку аркуша формату А4, залишаючи поля таких розмірів: ліве, верхнє і нижнє – не менше 20 мм, праве – не менше 10 мм.

3. Наукова робота має бути чітко структурованою, з дотриманням таких вимог щодо оформлення: окремі частини роботи виділяються, абзаци та нумерація сторінок виділяються згідно із загальними правилами, правильно оформлюються посилання, виноски, цитати, висновки та список використаних джерел (повинен містити не менше 20 позицій).

До бібліографічного списку включаються новітні видання, у тому

числі електронні носії та Інтернет-джерела.

4. Обов'язковими компонентами наукової роботи мають бути:

- визначення актуальності дослідницького завдання;
- формулювання мети;
- постановка завдань дослідження;
- з'ясування об'єкта та предмета дослідження;
- опис методів дослідження;
- встановлення наукової новизни;
- визначення практичного та теоретичного значення роботи.

4.1.3. Структура наукової роботи реферативно-дослідницького характеру:

1. Титульна сторінка.

2. Лист із назвою.

3. Відгук керівника.

4. Тези.

5. Зміст.

6. Вступ, у якому:

- обґрунтовано актуальність теми, її теоретичне і практичне значення;
- подано аналітичний огляд наукової літератури з теми дослідження;
- визначено мету і конкретні завдання дослідження; об'єкт і предмет

дослідження;

- висвітлено й зіставлено різні погляди на сучасні вирішення певної проблеми;

- зазначено методи вирішення поставлених завдань.

7. Основна частина роботи – дослідницька – містить дві частини. Перша присвячена аналізу опрацьованої наукової літератури із предмета відповідно до завдань дослідження, а також певним авторським висновкам із визначенням перспектив подальших дослідницьких пошуків; друга містить опис виконаного власного дослідницького завдання.

8. Висновки (зумовлені змістом наукової роботи). У висновках слід обов'язково зазначити, яка мета була досягнута та які завдання були вирішені. Обов'язковою складовою висновків є вказівка на практичне застосування отриманих результатів, визначено перспективи дослідження.

9. Список використаних джерел. На всі наукові джерела, представлені у списку, повинні бути посилання в тексті наукової роботи. Список використаних джерел укладається в алфавітному порядку (спочатку – кириличні, потім – іноземні видання) з наскрізною нумерацією і має бути оформлений з урахуванням усіх сучасних вимог до бібліографічного опису.

У списку наукової літератури повинні переважати новітні видання.

4.1.4. Захист наукової роботи реферативно-дослідницького характеру

Наукові роботи, які були прийняті для участі у II етапі конкурсу, рекомендуються до захисту, який відбувається згідно із затвердженим для Київської Малої академії наук календарним планом, у встановлений термін,

у присутності конкурсантів та членів журі. Під час захисту учень називає тему дослідження, розповідає про актуальність дослідження, обґрунтовує мету і вказує на завдання, об'єкт і предмет дослідження, описує методи дослідження, встановлює наукову новизну, визначає практичне та теоретичне значення роботи, повідомляє план роботи і коротко переказує зміст. Особливу увагу при цьому необхідно звернути на ту дослідницьку частину роботи, яка містить власні спостереження, а також результати виконання дослідницького завдання. Виступ завершується формулюванням висновків.

За результатами захисту наукової роботи виставляються бали.

Високий рівень (45-40 балів) ставиться за:

- а) відповідність змісту роботи темі дослідження;
- б) структурованість роботи відповідно до вимог;
- в) глибокий аналіз наукової літератури та самостійність авторських висновків;
- г) самостійно проведений й обґрунтований аналіз обраної проблеми;
- д) якісно підготовлені практичні розробки;
- е) успішне виконання дослідницьких завдань;
- є) дотримання усіх вимог щодо технічного й естетичного оформлення роботи та орфографічного стандарту.

Достатній рівень (39-25 балів) виставляється за наявності окремих незначних недоліків у виконанні теоретичних й практичних завдань роботи та її оформленні.

Середній рівень (24-15 балів) виставляється за наявності значної кількості недоліків у виконанні завдань роботи, огріхів у її оформленні.

Низький (14-5 балів) виставляється за повну невідповідність вимогам щодо обсягу, оформлення та викладу змісту, за неправомірність представлених у висновках результатів роботи або їх відсутності.

Після захисту наукова робота зберігається у секції протягом двох років.

4.2. Науково-дослідницька робота для учнів 10 класів

4.2.1. Загальні завдання науково-дослідницької роботи для учнів 10-х класів

Науково-дослідницька робота повинна мати пошуковий характер, бути спрямованою на дослідження актуального проблемного питання, що має елементи практичної новизни. Метою написання науково-дослідницької роботи є:

- стимулювання учнів до самостійного наукового пошуку;

- подальший розвиток умінь самостійного критичного опрацювання наукових джерел;
- поглиблення знань учнів з актуальних проблем конкретної науки;
- формування дослідницьких умінь учнів;
- формування вмінь практичної реалізації результатів дослідження у самостійно виконаних розробках.

4.2.2. Вимоги до написання науково-дослідницької роботи

1) Учні виконують науково-дослідницьку роботу за орієнтовною тематикою або обирають тему роботи самостійно.

2) Обсяг – до 20 сторінок машинопису (комп'ютерного набору). Текст набирають у текстовому редакторі WORD (шрифт – TimesNewRoman, розміром 14 пт), та роздруковують з одного боку аркуша формату А4, залишаючи поля таких розмірів: ліве, верхнє і нижнє – не менше 20 мм, праве – не менше 10 мм.

3) Заголовки структурних частин роботи друкують великими літерами симетрично до тексту. Кожну структурну частину наукової роботи починають з нової сторінки.

4) Нумерацію сторінок, розділів, підрозділів, малюнків, таблиць, формул здійснюють арабськими цифрами без знака №. Перша сторінка наукової роботи – титульний аркуш, який включають до загальної нумерації сторінок, але на ньому номер не проставляють.

На наступних сторінках номер проставляють у правому верхньому куті без крапки.

5) Окремий аркуш із назвою наукової роботи, відгуком керівника, тезами, змістом, списком використаних джерел не нумерують. Основний текст доповнюють додатками, що включають: ілюстрації (карти, схеми, фотографії, діаграми) та таблиці. Номер, назву та пояснювальні підписи розміщують під ілюстраціями. Таблиці у межах розділу нумерують послідовно (за винятком поданих у додатках), наприклад: «Таблиця 1.2» (друга таблиця першого розділу). Цей напис розміщують у правому верхньому куті над відповідним заголовком таблиці. Додатки слід подавати після списку використаних джерел. Кожен додаток оформлюють на новій сторінці, заголовки друкують вгорі з великої літери.

6) Під час написання наукової роботи необхідно робити посилання на достовірні джерела. Список використаних джерел необхідно складати (згідно з державним стандартом) у порядку використання в тексті чи за алфавітом.

7) Необхідним компонентом науково-дослідницької роботи є виконання дослідницького завдання.

4.2.3. Структура науково-дослідницької роботи:

1. Титульна сторінка.
2. Лист із назвою.
3. Відгук керівника.

4. Тези.

5. Зміст.

6. Вступ, у якому:

- обґрунтовують актуальність теми, її теоретичне і практичне значення;
- подають аналітичний огляд наукової літератури з теми дослідження;
- аргументують вибір об'єкта дослідження;
- визначають мету і конкретні завдання дослідження;
- висвітлюють й зіставляють різні погляди на сучасні рішення певної проблеми;
- зазначають обрану методологічну основу дослідження.

7. Основна частина включає 2-3 розділи, один з яких має власне дослідницький характер. Кожний розділ закінчують стисло викладеними й узагальненими висновками.

8. Висновки. У висновках слід обов'язково зазначити, яка мета була досягнута та які завдання були виконані. Обов'язковою складовою висновків є вказівка на практичне застосування отриманих результатів, визначені перспективи дослідження.

9. Список використаних джерел.

10. Додатки, до яких, за необхідності, можуть бути внесені експериментальні матеріали тощо.

4.2.4. Захист науково-дослідницької роботи

До захисту допускають роботи, які були прийняті до участі у II етапі конкурсу. Ця процедура відбувається згідно із затвердженим для Київської Малої академії наук календарним планом, у встановлений термін, у присутності конкурсантів та членів журі.

Для виступу на захисті надається до 7 хвилин.

Учень також по суті відповідає на запитання членів журі та конкурсантів.

Рішення про оцінку роботи приймають на закритому засіданні членів журі.

Високий рівень (45-40 балів) ставиться за умови:

- відповідності змісту роботи визначеній темі;
- належного оформлення наукового апарату;
- наявності кваліфікованого аналізу відповідної наукової літератури;
- наявності самостійних практичних розробок;
- виконання всіх дослідницьких завдань на належному фаховому рівні;
- дотримання усіх вимог щодо технічного оформлення роботи та правильного використання всього поняттєвого корпусу;
- аргументованого захисту учнем результатів свого дослідження, уміння коректно вести наукову дискусію.

Достатній рівень (39-25 балів) ставиться за наявності незначних

недоліків у виконанні завдань, поставлених у теоретичній чи практичній частинах роботи, та її технічному оформленні, неповних відповідей під час захисту науково-дослідницької роботи.

Середній рівень (24-15 балів) ставиться за наявності суттєвих недоліків у практичній та теоретичній частині, відсутності апробації роботи, при поверхових відповідях на зауваження та запитання голови, членів журі і конкурсантів під час захисту науково-дослідницької роботи.

Низький рівень (14-5 балів) ставиться за невідповідності виконаної роботи вимогам до написання та оформлення науково-дослідницьких робіт, нездатності учня самостійно сформулювати основні положення своєї роботи під час її захисту.

Після захисту науково-дослідницькі роботи зберігаються у секції упродовж двох років.

4.3. Науково-дослідницька робота для учнів 11-х класів

4.3.1. Загальні завдання науково-дослідницької роботи

Науково-дослідницька робота – це самостійне наукове дослідження експериментального або теоретико-прикладного характеру, виконане учнем. У роботі розглядається певна наукова або науково-практична проблема, узагальнюються та критично осмислюються теоретичні основи дослідження, обґрунтовуються його мета та конкретні теоретичні й практичні завдання, визначається методика дослідження, аналізується конкретний фактичний матеріал, узагальнюються основні результати дослідження, його новизна, теоретичне й практичне значення, акцентується увага на авторських версіях розв'язання нових наукових проблем.

Виконання науково-дослідницької роботи – це творчий процес, метою якого є:

- розширення теоретичних знань учнів з проблем, які є об'єктами досліджень, систематизація й аналіз сучасних наукових знань теоретичного і практичного характеру;

- застосування засвоєних знань для вирішення конкретних наукових завдань;

- удосконалення навичок самостійної роботи з науковою літературою.

4.3.2. Вимоги до написання науково-дослідницької роботи

1. Учні виконують науково-дослідницьку роботу за орієнтовною тематикою або вибирають тему роботи самостійно.

2. У науково-дослідницькій роботі подають обґрунтування вибору наукової теми, її актуальності, визначення об'єкта, предмета, мети та конкретних завдань дослідження, його структуру.

3. У роботі необхідно розкрити суть визначеної дослідницької проблеми переважно з урахуванням даних нової наукової літератури.

4. Науково-дослідницька робота спрямована на виявлення вмінь учня методологічно грамотно проводити дослідження, інтерпретувати, систематизувати та класифікувати одержані результати.

5. У роботі повинні бути чітко сформульовані висновки, в яких подають основні результати дослідницької роботи та рекомендації щодо їх практичного використання.

6. Обсяг – до 20 сторінок машинопису (комп'ютерного набору). Текст набирають у текстовому редакторі WORD (шрифт – TimesNewRoman, розміром 14 пт) та роздруковують з одного боку аркуша формату А4, залишаючи поля таких розмірів: ліве, верхнє і нижнє – не менше 20мм, праве – не менше 10мм.

7. Науково-дослідницька робота має бути чітко структурованою, з виділенням окремих її частин, абзаців, з нумерацією сторінок, правильним оформленням посилань, виносок, цитат, списку використаних джерел.

4.3.3. Структура науково-дослідницької роботи:

1. Титульна сторінка.
2. Зміст.
3. Вступ.
4. Основна частина (складається з двох-трьох розділів).
5. Висновки.
6. Список використаних джерел.
7. Додатки.

У вступі обґрунтовують вибір теми, її актуальність з погляду своєчасності та соціальної значущості; визначають об'єкт, предмет, мету й конкретні завдання та методи дослідження; його наукову новизну; описують структуру роботи. Використовуючи критичний аналіз і порівняння з уже відомими способами вирішення проблеми, автор повинен довести доцільність вивчення цієї теми на сучасному етапі розвитку науки. Для цього складають короткий огляд літератури, де стисло розкривають ступінь наукової розробленості обраної теми наукового дослідження. Короткий опис літератури в підсумку має привести до висновку, що ця тема ще недостатньо розкрита, і тому існує потреба в подальшій її розробці.

У вступі вказують, на якому саме фактичному матеріалі виконана робота (дають характеристику матеріалів дослідження, основних джерел отримання фактичної інформації). Обов'язковим елементом вступу наукової роботи є також зазначення та обґрунтування доцільності застосування методів дослідження, що використовують у процесі пошуку та аналізу фактичного (ілюстративного) матеріалу і є необхідною умовою для досягнення заявленої у роботі мети. Методи дослідження слід перерахувати змістовно, визначаючи, що саме досліджувалося тим чи іншим методом. Це допоможе пересвідчитися в логічності та прийнятності вибору саме цих методів. Завершує вступ загальна характеристика та обґрунтування

структури науково-дослідницької роботи. У цьому параграфі дають стислий зміст кожного структурного розділу.

Науково-дослідницька робота, як правило, складається з двох розділів, один з яких становить теоретичну частину, а інший – практичну. Кожний розділ починається з нової сторінки (не слід плутати з підрозділами). Наприкінці кожного розділу формулюють висновки зі стислим викладом (2-3 абзаци) наведених у ньому наукових і практичних результатів.

Теоретична частина повинна демонструвати різні аспекти дослідницької проблеми та має містити огляд літератури з теми, вибір напрямків досліджень, виклад загальної методики й основних методів досліджень, а також теоретичні засади дослідження. Огляд наукової літератури з теми повинен показати ґрунтовне знайомство дослідника зі спеціальною літературою, його вміння систематизувати наукові та літературні джерела, критично їх розглядати, виділяти основне, оцінювати раніше зроблене та розглянуте іншими науковцями, визначати головне в сучасному стані вивченості теми. Матеріали такого огляду варто систематизувати у визначеному логічному зв'язку і послідовності, і тому перелік робіт та їх критичний розбір не обов'язково давати тільки в хронологічному порядку їх публікації. Перша теоретична частина є не просто логічним викладом усього, що вдалося знайти авторові у науковій літературі, періодичних виданнях тощо, а висвітленням найважливіших питань досліджуваної теми, повного розгляду яких вимагають завдання дослідження. Цей етап автор науково-дослідницької роботи проходить з метою вироблення власного погляду на обрану проблему. Слід звернути увагу на той факт, що теоретичний розділ науково-дослідницької роботи – це не великий реферат на обрану тему, а, насамперед, – дослідження.

Практична або експериментальна частина науково-дослідницької роботи складається з певних обов'язкових параграфів. На початку формулюють тільки конкретні завдання, які стосуються безпосередньо практичної частини. Завдання необхідно представити таким чином, щоб отримані результати виглядали як звіти про виконану роботу із заявленого напрямку. Виклад отриманих результатів має бути чітким, максимально повним. За необхідності можливе використання різних прийомів схематичного представлення фактичного матеріалу: таблиці, графіки, діаграми, схеми тощо.

У висновках практичної або експериментальної частини подають найбільш суттєві результати. Висновки необхідно формулювати таким чином, щоб вони розкривали сутність вирішення поставлених завдань дослідження. У висновках узагальнюють основні теоретичні й практичні

результати дослідження, стисло формулюють найважливіші рекомендації щодо їх практичного втілення.

Заключні висновки виконують роль логічного закінчення проведення дослідження в цілому. Висновок науково-дослідницької роботи складається з висвітлення актуальності поставленої в роботі тематики з позиції закінченого дослідження, з висвітлення та формулювання основних підсумків виконаної роботи. У висновках слід обов'язково зазначити, яка мета була досягнута та які завдання були виконані. Обов'язковою складовою висновків є вказівка на практичне застосування отриманих результатів, визначають перспективи дослідження.

У списку використаних джерел подають список використаної вітчизняної та зарубіжної літератури.

У додатках подають переважно ілюстративні матеріали у вигляді індексу лексем, словників, графіків. Ця частина присвячена допоміжним та додатковим матеріалам, які при розміщенні їх у тексті основної частини можуть привести до його перевантаження. Відсутність у роботі частини «Додатки» не впливає на якісну цінність наукового дослідження. Кількість сторінок цієї частини не враховують при визначенні обсягу наукової роботи.

Автор роботи відповідає також за правильне оформлення бібліографічних посилань і цитат.

Таблиці, графіки, схеми повинні бути пронумеровані та мати заголовки.

4.3.4. Захист науково-дослідницької роботи

До захисту допускають роботи, які були прийняті для участі у II етапі конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт. Ця процедура відбувається публічно, у присутності конкурсантів та членів журі, у встановлений термін згідно із затвердженим для Київської Малої академії наук календарним планом.

До науково-дослідницької роботи додають:

- відгук наукового керівника;
- рецензію фахівця.

Попередня апробація науково-дослідницьких робіт відбувається на науково-практичних конференціях, семінарах, засіданнях секції. Наприкінці січня або на початку лютого на засіданнях секції відбувається попередній захист науково-дослідницької роботи, в разі успіху роботу рекомендують на конкурс, і учень завершує її остаточно.

Захист однієї науково-дослідницької роботи за тривалістю не повинен

перевищувати 7 хвилин. На захисті учень у стислій формі має обґрунтувати вибір теми, її актуальність, теоретичне та практичне значення, результати дослідження, зобов'язаний відповісти на запитання голови, членів журі, конкурсантів.

Учень повинен відреагувати на всі зауваження, висловлені під час захисту роботи. Хід захисту фіксується у протоколі. Оцінку обговорюють на закритому засіданні журі, потім її оголошує голова журі на відкритому засіданні у присутності членів журі та конкурсантів.

Високий рівень (45-40 балів) ставлять за:

- а) відповідності змісту роботи обраній темі;
- б) належного оформлення наукового апарату дослідження;
- в) наявності самостійного аналізу наукової літератури, коректного використання термінологічного апарату й формулювання аргументованих узагальнень, поданих у висновках;
- г) виконання практичної частини;
- д) дотримання всіх вимог до технічного оформлення роботи та дотримання вимог сучасних орфографічних стандартів;
- е) оцінки рецензента «відмінно»;
- є) аргументованого захисту учнем результатів своїх досліджень, уміння вести наукову дискусію.

Достатній рівень (39-25 балів) ставлять за наявності незначних недоліків у виконанні завдань, поставлених у теоретичній чи практичній частинах роботи, у її технічному оформленні, у випадку, якщо відповіді під час захисту роботи неповні.

Середній рівень (24-15 балів) ставлять за наявності суттєвих недоліків у практичній та теоретичній частині роботи, її орфографічному оформленні, за відсутності апробації роботи, поверхових відповідей на зауваження і запитання голови та членів журі, конкурсантів під час захисту науково-дослідницької роботи.

Низький (14-5 балів) ставлять за невідповідності виконаної роботи вимогам до написання та оформлення науково-дослідницьких робіт, нездатності учня самостійно сформулювати основні положення своєї роботи під час її захисту.

Науково-дослідницькі роботи зберігаються у секції протягом двох років.

Результати найбільш теоретично вагомих науково-дослідницьких робіт можуть бути рекомендовані до друку у збірнику учнівських наукових досліджень II (міського) етапу Всеукраїнського конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт учнів-членів Малої академії наук України.

5

ОПРАЦЮВАННЯ НАУКОВИХ ДЖЕРЕЛ ТА ВИМОГИ ДО ЇХ БІБЛІОГРАФІЧНОГО ОПИСУ

5.1. Загальні рекомендації щодо опрацювання наукових джерел

Роботу з джерелами теоретичного матеріалу та опрацювання практичного матеріалу починають уже під час вибору теми. Перш за все, слід ознайомитися з публікаціями в періодичних виданнях і наукових збірках, звертаючи увагу, по-перше, на тематику статей, їхній зміст, по-друге, на посилання, зроблені у статтях (в подальшому це допоможе у підборі наукової літератури для написання теоретичного розділу роботи). Наступним етапом ознайомлення з науковою теоретичною літературою є вивчення праць, на які посилаються автори статей. Документальні джерела наукової інформації розподіляються за такими групами:

- неперіодичні видання: монографії, збірники, наукові видання, науково-популярні видання, матеріали наукових конференцій;
- періодичні видання: журнали, газети;
- постійні видання: бюлетені, вісники, збірки, праці, наукові записки;
- дисертації, автореферати дисертацій;
- інформаційні видання: реферативні журнали, експрес-інформація, огляди;
- довідкова література: енциклопедії, словники, довідкові видання;
- бібліографічні видання (періодичні та неперіодичні).

Ці видання знаходяться в бібліотеках міста. Полегшити роботу з пошуку та підбору літератури можуть систематичні, алфавітні та предметні каталоги, бібліографічний відділ. Для підбору періодичної літератури варто звернутися до переліку статей, опублікованих у плані календарного року, розміщеному наприкінці останнього номеру журналу за кожний рік видання.

Слід зазначити, що кожне зі згаданих джерел має свої переваги та недоліки. Приміром, монографія є більш глибоким і цілісним аналізом досліджуваного явища, однак, потрібно мати на увазі, що за 2-3 роки, які пішли на підготовку видання книги, дані, що містяться в ній, можуть застаріти.

Журнали містять найновішу інформацію, але вони є менш сконцентрованими за наповненістю визначеної тематики. Матеріали щодо обраної теми можуть бути розподілені по великій кількості журналів.

На сьогодні додатковим й актуальним джерелом інформації є новітні комп'ютерні технології. Доступ до Інтернету та його використання є обов'язковою умовою написання дослідницької роботи.

Опрацьовуючи наукові джерела, бажано робити нотатки, які можуть бути повними і точними (дослівними) або скороченими (коротким, тезисним викладом матеріалів, що вивчають). Відтак, можна укласти:

- запис основних положень робіт, огляд фактичного матеріалу тощо;
- короткі записи з авторськими коментарями;
- виписки у форматі цитат.

Усі зазначені типи апелювань до текстів інших праць оформлюють у кваліфікаційних роботах у вигляді посилань.

У ході роботи з науковими джерелами слід пам'ятати, що власне дослідження передбачає, передусім, критичний аналіз зазначених джерел. Власне критичний аналіз наукової літератури розширює можливості коректного окреслення тих аспектів наукової проблеми, які є недостатньо досліджені, і надає можливість точніше виокремити корпус конкретних евристичних завдань. Автор наукового дослідження повинен володіти навичками наукового представлення, щоб викласти свій погляд на шляхи вирішення обраної проблеми. При цьому він має показати вміння оперувати відповідною науковою термінологією, осмислювати ті наукові визначення, які найбільш точно характеризують проблему його дослідження. Слід зауважити, що введення нових термінів не бажане і потребує глибокого обґрунтування.

У кінці наукової роботи подають список використаних джерел, в якому вказують всі опрацьовані наукові праці та джерела, на які є посилання в тексті.

5.2. Основні вимоги до бібліографічного опису наукової літератури

У процесі роботи над науковим дослідженням учень опрацьовує різні види літературних джерел. Як правило, це наукова теоретична література (монографії, наукові статті, автореферати тощо), лексикографічні джерела (словники, довідники тощо) та матеріали дослідження (друковані джерела,

що містять об'єкт дослідження – у разі перекладознавчого дослідження, це оригінали та їх переклади). Таким чином, наукова робота має містити три вищенаведених переліки використаних джерел. Усі включені у ці переліки літературні джерела повинні мати відображення в рукописі дослідження, чи то через цитування, перефразування, стислий виклад теоретичних положень інших авторів, чи навіть просто посилання на факт проведення дослідження іншими дослідниками. Якщо автор роботи робить посилання на будь-які запозичені факти чи цитує праці інших авторів, слід обов'язково зазначити у науково-дослідницькій роботі джерело, з якого наведені ці матеріали.

Список використаних джерел – це елемент бібліографічного апарату, який містить описи використаних джерел за бібліографічними параметрами й розміщений в кінці роботи. Згідно з вимогами стандартів ДОСТ та вимогами, вміщеними у відповідних документах ВАК України, список використаних джерел слід укласти в алфавітному порядку заголовків, прізвищ авторів або перших осіб у списку авторських груп.

Усі джерела вказують тією мовою, якою вони видані. Перелік літератури в науковій роботі, його кількісний та якісний склад свідчить про обсяг використаних автором джерел та слугує показником рівня вивчення стану досліджуваної проблеми і навичок роботи з науковою літературою.

Перелік використаної літератури умовно складається з трьох частин: 1) україномовні та російськомовні джерела; 2) іншомовні джерела; 3) наукові Інтернет-джерела. Потім йде перелік лексикографічних джерел (послідовність така сама, як і у вищенаведеному списку). Слід наголосити, що нумерація продовжується.

Праці, які слугували джерелами добору матеріалу мовознавчих досліджень (словники, рукописи тощо), подають в окремому списку під назвою СПИСОК СКОРОЧЕНЬ НАЗВ ДЖЕРЕЛ, який укладається з обов'язковим зазначенням умовного скорочення назви праці, відповідно до загальних правил укладання СПИСКУ ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.

Приклади оформлення бібліографічного опису позицій списку використаних джерел для науково-дослідницьких робіт

Монографії (один, два або три автори):

1. Почепцов Г.Г. Имидж: от фараонов до президентов. – К., 1997. – С. 237–239.

1. Стриженко А.А. Роль языка в системе средств пропаганды. – М.: Наука, 1980. – 89 с.

1. Шепель М., Старченко А.А. Основы ораторского искусства. – К., 1980. – с. 127.

Роботи, які мають більше трьох авторів, подають за назвою; у вихідних даних книги наводять прізвища чотирьох авторів (якщо їх чотири) або трьох з припискою «та ін.» (якщо їх п'ять і більше):

4. Методика обучения иностранным языкам в средней школе / Сост. Гез Н.И., Ляховицкий М.В., Миролюбов А.А. и др. – М.: Высш. шк., 1982. – 373 с.

5. Словник іншомовних слів / укл. Л.О.Пустовіт та ін. – К.: Довіра, 2000. – 1018 с.

Якщо у праці є вказівка «За ред.», то необхідно вказати прізвище редактора та його ініціали. Наприклад, роботи, які опубліковані в багатотомних виданнях, оформляються таким чином:

6. Гадамер Г.-Г. Истина і метод: в 2т: пер. з нім./ К.: Юніверс, 2000. – т.1: Герменевтика I: Основы філософської герменевтики. – 464 с.

Наукові збірники:

7. Вопросы организации контроля при обучении иностранному языку: Сб. науч. тр. / МГПИИЯ им. М. Тореца. – М., 1988. – Вып. 322. – 150 с.

Статті журналів, наукових збірників або розділів із книги:

8. Лотман Ю. Структура художественного текста // Об искусстве. – С.-Петербург: Искусство-СПБ, 2000. – С.14-287.

Інтернет-видання та інші електронні носії:

9. S.Brzozowski. Legenda Młodej Polski, cz.XI, Humor i prawo.–
<http://monika.univ.gda.pl/literat>.

6

ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ РОБОТИ

Кожне наукове дослідження потребує відповідного оформлення. Наукова робота реферативно-дослідницького характеру (для учнів 9-х класів) – це складніша наукова праця, в якій учень повинен не лише продемонструвати вміння працювати з науковими джерелами, а й виконати самостійне дослідження.

Науково-дослідницька робота (для учнів 10-11-х класів) є результатом глибокого теоретичного вивчення обраної теми, її творчого осмислення та виконання дослідницької частини. Усі види наукових досліджень доцільно спочатку готувати у попередньому (чорновому) варіанті. До остаточного варіанту тексту дослідницької роботи вносять усі зміни, запропоновані керівником. Кожна частина роботи має бути логічно завершеною, містити висновки та пов'язуватися із наступною частиною. Науково-дослідницька робота повинна бути структурована на розділи та підрозділи (параграфи).

Оформлення роботи починається з титульного аркуша, на якому вказують: назву навчального закладу, де виконується дослідження; назву роботи; прізвище, ім'я та по батькові учня; прізвище, ініціали, вчене звання і науковий ступінь керівника; рік виконання роботи (див. додатки).

На наступній сторінці подають план (зміст) роботи. У плані та в основному тексті назву і нумерацію розділів друкують великими літерами симетрично до тексту. Номери розділів можна вказувати окремим рядком над відповідним заголовком (РОЗДІЛ 1), після номера крапку не ставлять. Якщо назву розділу наводять в одному рядку із номером цього розділу, тоді після номера ставлять крапку (РОЗДІЛ 1.). Назву підрозділу (параграфа) друкують з абзацу маленькими літерами. Назві параграфа передують його номер, який складається з номера розділу та порядкового номера підрозділу. Після кожної цифри має стояти крапка, наприклад: «2.3.» (третій параграф другого розділу). Такі частини роботи, як зміст, висновки, список використаної літератури, не нумерують. У кінці назв структурних частин

роботи крапки не ставлять. Назви розділів та параграфів формулюються стисло і чітко.

Текст кожного розділу чи підрозділу починають із зазначення його номера та назви відповідно до плану змісту роботи. Розділи необхідно писати з нової сторінки, для підрозділів така вимога не обов'язкова.

Усі сторінки роботи, крім титульної, нумерують. На титульній сторінці цифру 1 не ставлять, нумерацію починають із цифри 3 на сторінці вступу. Текст роботи може містити ілюстративний матеріал (малюнки, таблиці, схеми тощо). Такий матеріал повинен мати загальну нумерацію (арабськими цифрами) та відповідну назву. Ілюстрації нумерують послідовно в межах розділу. Номер ілюстрації повинен складатися з номера розділу та порядкового номера ілюстрації, між якими ставлять крапку, наприклад: «малюнок 1.2.» (другий малюнок першого розділу). Номер ілюстрації, її назва і пояснювальні підписи подають під ілюстрацією. Таблиці нумерують послідовно в межах розділу. Під таблицями симетрично розміщують назви, які друкують великими літерами. Над назвою таблиці у правому верхньому куті подають напис «Таблиця» із зазначенням її номера. Цей номер повинен складатися з номера розділу та порядкового номера таблиці, між якими ставиться крапка, наприклад: «Таблиця 1.2» (друга таблиця першого розділу). Якщо таблиця перенесена на другу сторінку, то над другою частиною таблиці вказують «Продовження табл.» і зазначають її номер, наприклад: «Продовження табл. 1.2.». Назви граф у таблиці починаються з великої літери, підзаголовки – з малої літери, якщо вони складають одне речення із заголовком, або з великої літери, якщо вони є самостійними. При посилянні у тексті на таблиці слово «таблиця» подається у скороченій формі типу «... табл. 1.2». У кінці наукового дослідження можуть бути і додатки, які друкуються на окремих аркушах і повинні мати заголовки. Слово «Додаток» подається у правому верхньому куті із нумерацією (якщо додатків декілька), але без позначки №, наприклад: «Додаток 1».

У науковій роботі не рекомендується викладати матеріал від першої особи однини, краще, наприклад, писати: «Ми вважаємо», «Ми встановили», «Можна дійти висновку», а ще доцільніше вживати безособові речення.

Загальні правила цитування. Прийнято цитати з іноземних наукових праць в україномовних працях перекладати для зручності використання та прочитання роботи. При цьому зазначається в дужках – (переклад тут і далі наш. – Х.Х.). Російськомовні джерела допускається цитувати мовою оригіналу. При посиланні в тексті роботи на певне джерело, у квадратних дужках зазначається номер цього джерела за бібліографічним списком та сторінка, наприклад: [9, с. 86]. У тексті можуть робитися також виноски. Тут після цитати в тексті у квадратних дужках вказують номер джерела за бібліографічним списком і номер виноски, а в кінці сторінки під рискою – знову зазначають номер джерела за бібліографічним списком та повну назву роботи, наприклад: ... [9].

7

ДОПОВІДЬ НА ПРОЦЕДУРІ ЗАХИСТУ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКИХ РОБІТ: РЕКОМЕНДАЦІЇ

Захист наукового дослідження – завершальний етап Всеукраїнського конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт учнів-членів МАНУ. Всі учасники конкурсу можуть виступати як опоненти.

Захист відбувається у такий спосіб:

- 1) конкурсант виступає із доповідями за темою дослідження;
- 2) відповідають на поставлені запитання;
- 3) уважно слухають виступи інших учнів, беруть активну участь у дискусії.

Для розкриття теми наукової роботи кожному учаснику конкурсу-захисту надається 7 хвилин. За цей час необхідно вказати актуальність, мету дослідження, завдання, які були виконані для досягнення мети, предмет і об'єкт науково-дослідницької роботи, методи, які були використані, новизну; проаналізувати сучасний стан проблеми; порівняти власні результати досліджень з уже відомими.

Рекомендації доповідачам:

1. Доповідь має бути короткою та лаконічною.
2. Завдання доповідача – зацікавити слухачів, донести головні тези роботи.
3. Для вирішення поставленої мети добре подумайте над таким:
  - як виглядатиме ваш виступ;
  - які прийоми залучення уваги слухачів будуть використані у промові (риторичні запитання, зіставлення фактів, інтонаційні засоби);
  - які приклади з творів літератури чи інших видів мистецтв використаєте у виступі.
4. Стежте за правильністю мовлення під час виступу: враховується відсутність плеоназмів (мовленнєва надмірність), тавтологій (повторення спільнокореневих слів), слів-паразитів, штампів.

Готуючи доповідь, враховуйте, що за 7 хвилин у нормальному темпі можна виголосити 3-4 сторінки друкованого тексту. Тому слід все продумати, щоб вкластися у відведений час.

Одна з найважливіших проблем роботи над доповіддю – композиційне оформлення майбутньої промови. Вона складається з таких елементів:

- вступ, в якому висвітлюють актуальність, мету та завдання дослідження, новизну;
- з'ясування об'єкта, предмета та методів дослідження;
- виклад основного матеріалу;
- підтвердження його конкретними прикладами, фактами;
- висновки.

Розпочинати свій виступ слід зі звернення до слухачів: «Поважні члени журі, шановні вчителі, учні та усі присутні! До вашої уваги основні результати наукового дослідження на тему:...». Репрезентуючи результати проведеного дослідження в основній частині виступу, доцільно продумати, у який спосіб можна аргументувати висловлені тези, проілюструвати окремі положення (схеми, таблиці, малюнки, плакати, слайди, відеоматеріали, комп'ютерні програми тощо). Слід звернути увагу, що висновки повинні пов'язати початок і кінець виступу, підсумувати висловлене. Наприкінці доречно буде подякувати усім присутнім за увагу.

Даючи відповіді на поставлені після виступу запитання, важливо пам'ятати, що вони мають бути конкретними, лаконічними і, водночас, вичерпними.

Слід звернути увагу на те, що за активну участь у дискусії (доречні та грамотно сформульовані запитання, володіння науковою термінологією) учасники конкурсу-захисту отримують додаткові бали.

Під час захисту особливого значення набувають темп мовлення та інтонація доповідача. Тому в тексті доповіді варто виділити ключові слова, розставити необхідні паузи, вдома прохронометрувати тривалість виступу, потренуватися декілька разів, щоб забезпечити вільне володіння матеріалом.

Під час захисту наукового дослідження оцінюється:

1. Аргументованість вибору теми з урахуванням власного внеску дослідника.
2. Чіткість, логічність викладення матеріалу.
3. Повнота й вичерпність відповідей.
4. Культура мовлення.
5. Доцільність, якість, вміння використовувати наочний матеріал.
6. Активна участь у дискусіях.

8

ВІДГУКИ ТА РЕЦЕНЗІЇ

Педагогічний керівник подає відгук на науково-дослідницьку роботу.

Відгук має розкривати:

- актуальність теми дослідження та рівень її складності;
- уміння учня працювати з літературними джерелами за темою дослідження,
- критично їх оцінювати та узагальнювати;
- уміння користуватися сучасними методами дослідження;
- ставлення учня до роботи, його організованість і самостійність, творчий підхід та ініціативність під час підготовки дослідження;
- ступінь самостійності у виконанні роботи;
- новизна поставлених наукових питань та оригінальність їх вирішення;
- вміння використовувати наукову літературу;
- ступінь володіння методами дослідження;
- повнота і якість розробки теми;
- логічність, послідовність, аргументованість, літературна грамотність опису матеріалу, який досліджується;
- можливість практичного застосування наукової роботи в цілому чи її окремих частин;
- висновки про можливість рекомендації до захисту.

У відгуку наукового керівника обов'язково визначається рівень підготовки учня до виконання наукових досліджень, уміння працювати з літературою і готовність до самостійного вирішення наукових та практичних проблем; характеризується також ступінь оволодіння сучасними методами дослідження, уміння втілювати на практиці теоретично обґрунтовані нові наукові ідеї та вміння логічно, послідовно, аргументовано викладати матеріал і робити висновки. Науковий керівник визначає відповідність роботи вимогам до наукових досліджень такого

типу. Також він чітко висловлює свою думку щодо рекомендації конкурсної роботи до захисту.

Зміст рецензій має відображати:

- актуальність та складність обраної теми;
- самостійність та повноту викладу матеріалу;
- ступінь обґрунтованості положень дослідження;
- достовірність і новизну наукових тверджень;
- відповідність результатів дослідження меті та завданням роботи;
- аргументованість висновків;
- можливість упровадження результатів дослідження;
- стиль та грамотність оформлення роботи.

У рецензії на науково-дослідницьку роботу мають бути висвітлені ті ж питання, що й у відгуку наукового керівника.

Оцінка наукових досліджень та їх результатів має бути об'єктивною та відображати як позитивні, так і негативні аспекти роботи. Зокрема, в рецензії подають зауваження щодо змісту дослідження, наголошують на висновках і твердженнях, які викликають сумніви, пропонують рекомендації щодо подальшого розв'язання поставленої проблеми дослідження, вказують на можливі шляхи практичного застосування результатів дослідження. Відгук та рецензії мають бути підписані та скріплені печаткою установи за місцем роботи того, хто їх готував.

9

МЕТОДИ І МЕТОДИКИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Мова – це складне багатопланове суспільне явище з багатоступеневою структурою, кожний елемент якої складається зі своїх особливих одиниць, вивчення яких вимагає розробки певної системи прийомів, тобто методики дослідження, яка дає змогу групувати факти, класифікувати їх, показувати явища з необхідного боку й отримувати таким чином результати. Тому вибір методів є визначальним у ході проведення будь-якого дослідження.

Метод (з грецьк. Methodos – шлях дослідження) у мовознавстві – сукупність прийомів, методик дослідження мови, які ґрунтуються на певних теоретичних засадах і виступають інструментом для дослідження того чи іншого мовного аспекту.

Для обрання методів дослідження, що будуть використовуватись у практичній частині дослідження, варто керуватися такими правилами:

- методи повинні бути надійними й апробованими; якщо методи не загальновідомі, має бути зазначено їх джерело;
- кількість методів звичайно визначається ступенем складності їх застосування й обробки.

До методів емпіричного дослідження, які застосовують у лінгвістичних дослідженнях, належать:

- метод спостереження, який представляє собою систематичне, цілеспрямоване вивчення об'єкта, що відповідає таким вимогам: завчасному задуму, планомірності, цілеспрямованості, активності, систематичності;
- метод порівняння та зіставлення – процес встановлення подібностей або відмінностей предметів, явищ, а також знаходження спільного, притаманного двом або кільком об'єктам.

Методи теоретичного рівня дослідження:

- гіпотеза, яка висувається з надією на те, що вона, хоча б частково,

стане достовірним знанням; на її основі відбувається систематизація раніше накопичених знань і здійснюється пошук нових наукових результатів;

- системний підхід, який полягає у комплексному дослідженні великих і складних об'єктів.

Однак, слід зазначити, що оптимальні результати дає добре обмірковане поєднання кількох методів таким чином, що кожен з них буде не лише доповнювати, а й конкретизувати інші.

Одним із найбільш давніх і широко розповсюджених у будь-якій науковій дисципліні виступає описовий метод, який слугує підставою для застосування інших методів, що ґрунтуються на описаних основних властивостях предмета дослідження. В.І. Кодухов визначає описовий метод як «систему науково-дослідних прийомів, застосованих для характеристики явищ мов на певному етапі розвитку; це метод синхронного аналізу». Основними компонентами описового методу є спостереження, узагальнення, інтерпретація та класифікація. Суть спостереження зводиться до уміння виокремлювати з безлічі властивостей досліджуваного об'єкта найбільш істотні й важливі, за допомогою яких можна, з одного боку, охарактеризувати предмет, а з іншого – відрізнити його від інших предметів. Узагальнення фактів і розкриття у повторюваних явищах визначених закономірностей, правил – головна особливість описового методу. Інтерпретація результатів становить невід'ємну частину наукового опису будь-якого фактичного матеріалу, оскільки важливо не тільки зареєструвати факт, але й пояснити його, визначити його місце в системі інших фактів.

Описовий метод, який використовують для дослідження плану змісту мови, ґрунтується на численних прийомах, застосування яких забезпечує різнобічну презентацію окремих аспектів значення, сприяє проникненню в сутність мовного явища, допомагає встановлювати його взаємозалежність і взаємозв'язок із планом вираження мови.

Дистрибутивний аналіз (від лат. *Distribuere* – розподіляти, розділяти) – це метод дослідження мови, що базується на вивченні всіх можливих оточень мовної одиниці, в нашому випадку – слова у тексті (без урахування смислової сторони слів). Основні принципи дистрибутивного аналізу сформульовані американським вченим Л. Блумфілдом у 20-х роках ХХ ст. І він спершу застосовувався переважно у фонології та морфології. Традиційно оточення формалізується таким чином: частини мови позначаються символами:

N – іменники та слова, що займають ту саму позицію у реченні, що й іменник, переважно займенники;
V – дієслова (з подальшою деталізацією Vinf, Ving);
A – прикметники та займенники-прикметники;
D – прислівники.

Потенційна валентність слів – можливість сполучуваності слова з іншими словами. Якщо нам потрібно знайти українські еквіваленти англійських слів, то дистрибутивний аналіз покаже, що еквівалентами вони є лише в окремих оточеннях. Отже, дистрибутивний аналіз використовується для вивчення семантики слова, допомагає визначити контекстуальне значення слова залежно від його сполучуваності.

Аналіз за безпосередніми складниками – це аналіз мовної одиниці, який вказує на зв'язок морфем у слові, визначає напрям словотворення та допомагає визначити значення новоутворень, якщо вони є okazіоналізмами (авторське слово, утворене поєднанням продуктивних морфем) та неологізмами (нове слово). У порівняльному дослідженні мов цей аналіз виявить суттєву різницю у морфемному складі українських та англійських слів. Аналіз допомагає виявити морфологічну мотивацію слова, продуктивність морфем, що утворюють це слово, виявити закономірності, що лежать в основі творення нових слів.

Компонентний аналіз – це метод лінгвістичного аналізу лексичних одиниць, що полягає у розкладанні лексичного значення на мінімальні семантичні складники (семи) та у репрезентації лексичного значення як семної структури. В основу компонентного аналізу покладено гіпотезу про те, що значення лексичних одиниць складається із сем, і що словник можна описати з допомогою обмеженої кількості сем.

Наприклад:

father – (фізичний об'єкт) (живий) (людина) (чоловік) (той, хто має хоча б одну дитину)

father – in – law (фізичний об'єкт) (живий) (людина) (чоловік) (той, хто має дорослу одружену дитину) (по відношенню до дружини чи чоловіка своїх дітей).

Із позицій компонентного аналізу вивчаються семантичні поля, синонімічні ряди. Семантичне поле – це група слів, що мають у своєму складі спільні семантичні ознаки і водночас розрізняються хоча б за однією ознакою. У семантичному полі виділяється спільна, об'єднувальна ознака, що виражається лексемою з певним узагальнювальним значенням.

Її називають архісемою.

Наприклад, для дієслів руху це пересування у просторі (go, walk, run, slide, fly, crawl, swim) (йти, їхати, повзти, летіти, пливти) – move та рухатися, а далі можна визначати й диференційні ознаки, що будуть такими «швидкість» «спосіб», «середовище, де здійснюється рух». Отже, семний склад англійського дієслова walk та українського плентатися можна представити таким чином:

walk (рухатися) (щодо живої істоти) (по землі) (пересуваючи ноги)
плентатися (рухатися) (щодо живої істоти) (по землі) (пересуваючи
ноги) (повільно, через силу) та (рухатися) (щодо живої істоти)
(по землі) (пересуваючи ноги) (неохоче).

Отже, для чого потрібен компонентний аналіз? Словникові визначення слова, що стоять першими, не завжди дають адекватний перекладацький еквівалент. Сему, якої не вистачає у слові мови перекладу, треба компенсувати додатковими лексичними елементами. У разі, коли вона не є релевантною для мови перекладу та не є суттєво важливою у мові оригіналу, можна і не передавати її зовсім.

Ще один із структурних методів дослідження мови – трансформаційний аналіз. Його суть полягає у тому, що мовна одиниця будь-якого рівня перетворюється на одиницю іншої структури без зміни змісту, тобто певні слова чи вирази через трансформацію можуть виявляти значення, що не мають формального вираження. Так, наприклад, to give help – to help; to receive help – to be helped. Значення активного чи пасивного стану у словосполученнях явно не виражено, та трансформації виявляють станові характеристики словосполучень.

В українській мові так само можна визначити станові характеристики словосполучення надавати допомогу – допомагати (активний стан), а отримувати допомогу (пасивний) однослівного вираження не має.

Трансформаційний аналіз плідно використовують для виявлення семантичних зв'язків між компонентами складного слова; він дає повну картину можливих значень похідних слів, тоді, коли суфікс чи префікс може мати кілька значень, або у випадку омонімії морфем.

Наприклад:

Heartache – heartacher (відношення між частинами складного слова – підмет-присудок)

Schoolteacher – teacher at school (місце роботи вчителя)

Sunray – ray of the sun (відношення родового відмінка)

Steamboat – boat set in motion by steam (за допомогою приводиться до руху)

Snowball – ball made of snow (матеріал)

Skateboard – board for skating (призначення) etc.

Розглядаючи на сучасному етапі спроби дослідження вченими-філологами мовних явищ у зіставленні мов, можна виділити декілька основних методів: зіставний, типологічний, семантичний, описовий, структурний, кількісний.

Одним із найпоширеніших методів дослідження мовних явищ є зіставлення, суть якого полягає у фіксації й визначенні явищ і фактів мов, які мають тотожні функції. Зіставний метод – це вивчення мови через системне порівняння з іншою мовою з метою виявлення її специфіки на тлі спільних рис. Цей метод спрямований, передусім, на виявлення відмінностей між двома чи більше мовами (унікалій), хоча й не ігнорує їхніх спільних рис; його застосовують до будь-яких мов безвідносно до їхньої генетичної, типологічної чи ареальної належності для аналізу співвідношення їхніх структурних елементів і структури загалом переважно на синхронному зрізі з урахуванням усіх факторів їхньої взаємодії, взаємопроникнення і взаємовпливу на всіх мовних рівнях. Він дає змогу визначити факти і явища, які мають аналогічні функції у зіставлюваних мовах, а також те місце, яке вони посідають у своїй мікросистемі.

Серед основних прийомів зіставного вивчення слід назвати визначення основи зіставлення, зіставну інтерпретацію й типологічну характеристику. Методика паралельного вивчення полягає в тому, що факти порівнюваних мов досліджують за допомогою прийомів і методики описового методу, й отримані результати зіставляють. Завданням такого дослідження є встановлення найбільш тотожних, ізоморфних ознак, які утворюють основну характеристику певного явища й під час подальшого дослідження можуть бути взяті за основу типологічних характеристик мови чи груп мов і використані для типологічної класифікації мов, що є однією із актуальних проблем сучасного мовознавства.

Метод зіставлення дає змогу визначити не тільки факти і явища, які мають аналогічні функції у зіставлюваних мовах, але й те місце, яке вони посідають у своїй мікросистемі. Таким чином, головним предметом дослідження зіставного методу виступають подібності й відмінності структури двох чи більше мов, при цьому зіставлятися можуть як окремі

елементи, так і цілі структури.

Для того, щоб зіставний аналіз був коректно проведений, необхідно дотримуватися певних принципів. В.Д. Аракін виокремлює три принципи зіставного аналізу:

- 1) принцип системного підходу до опису подібностей і відмінностей;
- 2) принцип опори на змістову основу зіставляваних явищ;
- 3) принцип урахування функціональних особливостей зіставляваних одиниць.

Принцип системного підходу полягає в тому, що не можна порівнювати випадково підібрані явища. Кожне з них потрібно розглядати в системі, тобто в його зв'язках з іншими явищами тієї системи, до якої воно належить. На думку М.П. Кочергана, у ході дослідження «важливо виявити, що в мові зумовлено внутрішньосистемними зв'язками, а що – позалінгвальною дійсністю, водночас не слід забувати про можливість передачі тих самих значень засобами, які належать до різних мовних рівнів».

Наступним методом, є, безумовно, типологічний метод, який за своїми прийомами мало відрізняється від зіставного, але він має дещо ширші цілі. Мета типології як наукового методу полягає у визначенні особливостей, що характеризують об'єкт вивчення, і в класифікації цих ознак (особливостей), а також самого об'єкта за сукупністю виділених ознак. Лінгвістична типологія оперує поняттям «тип», який розуміють як сукупність деяких мовних властивостей чи сукупність мов, що володіють ними. Тип у вузькому значенні – це форма універсального чи загального мовного явища. Наприклад, типи речень, типи синтаксичного зв'язку, типи морфологічного вираження тощо. Порівняльна типологія мов була предметом розвідок Б.О. Абрамова, В.Д. Аракіна, В.Г. Гака, О.Л. Зеленецького, П.Ф. Монахова та ін. Як зазначає В.М. Ярцева, «метою типологічного опису мов світу є виявлення суми подібних і відмінних рис, які характеризують їхні системи. Тому важливим виявляється не тільки наявність у певній мові якого-небудь прийому чи відношення, але й те місце, яке посідає цей мовний факт у загальній схемі розподілу прийомів і відношень, які характерні для досліджуваної мови». Таким чином, на відміну від методу зіставлення, типологічний метод полягає у зіставленні та виявленні на його основі ізоморфних та аломорфних рис цілих систем, підсистем і мікросистем досліджуваних мов.

Семантичний принцип – це принцип опори на змістову основу порівнюваних явищ. Останнім часом досить популярною стає гіпотеза, що

семантика є найпродуктивнішим підґрунтям для порівняння мов. Такі підходи висловлюють О.В. Бондарко, Ф. Груча, С. Сятковський, В.М. Ярцева та ін. Якщо за основу компонентного аналізу взято семантичний принцип, тобто підґрунтям виступатимуть семантичні категорії, то дві мови аналізуватимуться за одним підходом й результати дослідження стануть значно об'єктивнішими і повнішими. Методика цього аналізу передбачає такі послідовні етапи:

1) визначення семантичної категорії, за якою будуть здійснювати зіставлення;

2) встановлення засобів вираження досліджуваної семантичної категорії в рамках функціонально-семантичного поля в зіставлюваних мовах;

3) зіставлення функціонально-семантичних полів порівнюваних мов з метою виявлення ізоморфних й аломорфних ознак;

4) встановлення міжмовних кореляцій (відношень збігу, розбіжностей, міжмовних лакун та способів їхньої компенсації тощо).

Структурний метод у лінгвістиці склався в ХХ ст. під впливом праць І.О. Бодуена де Куртене, Ф. де Соссюра, М.С. Трубецького та ін. Головне завдання цього методу – пізнання мови як цілісної структури, елементи й частини якої співвіднесені і пов'язані строгою системою лінгвістичних відношень. Структурний метод виступає, певною мірою, продовженням описового методу: в обох випадках розглядають функціонування мови, однак описовий метод досліджує, насамперед, діючі в мові частини й елементи, тоді як структурний – відношення, зв'язки, залежності між цими частинами й елементами. Ці методи доповнюють один одного, їх поєднання може дати повне уявлення про картину розвитку мов. Структурний метод, як і будь-який інший, залежить від філософських методів дослідження. Це віддзеркалюється, зокрема, у тому, що в межах структурного методу існують його різновиди, які відрізняються, насамперед, філософським розумінням мови і завдань науки. Наприклад, копенгагенська школа структуралізму наполягає на тому, що мова – це система відношень і що для її розуміння потрібно досліджувати саме ці відношення (чи знакові функції одних елементів по відношенню до інших). Американський різновид структурного методу характерний прагненням описати мову виключно формальним чином, на основі перерахування всього оточення досліджуваного елемента іншими елементами, тобто без звертання до значення слів, словосполучень і речень. Празький різновид структурного методу склався під впливом матеріалістичних поглядів на

мову (праці І.О. Бодуена де Куртене, П.Ф. Фортунатова, Л.В. Щерби, О.О. Шахматова) і під впливом філософських пошуків чеських мовознавців, тому празька школа структуралізму вбачає необхідність дослідження не тільки відношень між елементами мови, але й самих елементів.

На сучасному етапі лінгвістичних досліджень необхідною передумовою повного порівняльного аналізу є кількісний метод, оскільки усі елементи мовної структури мають «кількісну характеристику»; інакше кажучи, одних елементів багато, інших мало, одні застосовують рідко, інші – часто, одні строго вибудовують у великі ряди, інші увесь час порушують логіку таких рядів і т.д. Функціонування елементів мови характерне передусім їхньою повторюваністю, і тому їх можна розглядати як процес, для вивчення якого застосовують поняття й формули математичної статистики і теорії ймовірностей. Таким чином, виникло нове завдання мовознавства – пізнання кількісного боку мови, кількісних закономірностей, пов'язаних із функціонуванням і розвитком мовної структури.

Отже, кожен метод вивчення мови є комплексом опрацьованих багаторічною практикою наукових положень і практичних прийомів, за допомогою яких лінгвіст одержує змогу з різних боків і в повному обсязі вивчити те чи інше мовне явище.

10

СТИЛЬ НАПИСАННЯ НАУКОВОЇ РОБОТИ

Наукову роботу пишуть з дотриманням усіх вимог наукового стилю. Мова та стиль наукової роботи, як частина письмової наукової мови, склалися під впливом так званого академічного етикету, суть якого полягає в інтерпретації власного і запозичених поглядів з метою обґрунтування наукової істини.

Мовленнєві кліше. Кожна сфера людської діяльності має свій набір мовних формул – штампів, кліше, вживання яких більш-менш обов’язкове в певних ситуаціях. У побуті це привітання, прощання, вираження подяки, в офіційній сфері – формули усного і писемного етикету.

Метатекстові одиниці – мовні формули наукового стилю. Вони вживаються для того, щоб пов’язати частини тексту, допомагають висловити авторську оцінку інформації, вказують на джерело повідомлення тощо. Наведена таблиця використання метатекстових операторів завжди допоможе вам у найскладніших ситуаціях мовної творчості.

<i>Ви хочете:</i>	<i>Ви можете використати такі метатекстові одиниці:</i>
наголосити на чомусь, привернути увагу читача до важливих, на вашу думку, моментів	особливо важливо вказати тут на те, що; розглянемо тепер приклад; перейдемо (перейдімо) до питання; навіть; лише; тільки
висловити оцінку (впевненість або сумнів)	очевидно, що; зрозуміло; ясна річ; напевно, напевне; без сумніву, без сумнівів; безперечно, безсумнівно; не викликає сумнівів той факт, що; не потребує доведення; цього цілком досить, щоб довести; звичайно; можливо; мабуть

пояснити, уточнити, виділити щось	наприклад; зокрема; а саме; навіть; точніше кажучи; іншими словами; словом; причому; крім того; ось це; справа (річ) от (ось) у чому; саме, тобто; йдеться про те, що у результаті можна дійти такого висновку
узагальнити, зробити висновок	отже; словом; зрештою; що й треба було довести; можна зробити висновок про; у результаті можна дійти висновку про те, що; на завершення є підстави стверджувати, що; сутність викладеного дає підстави стверджувати про; на основі цього ми переконуємось у тому, що; узагальнюючи сказане; зі сказаного випливає, що; ці дані свідчать про те, що
розподілити інформацію	по-перше; по-друге; з одного боку; з іншого боку
вказати на час, послідовність	тепер; тоді; потім; спочатку; спершу; раніше вже йшла мова про; насамперед; передусім; почнемо з того, що; перейдемо до питання; перш за все; на завершення
відобразити зіставлення і протиставлення частин інформації; показати причину (умови) і наслідок	і; але; проте; однак; і все ж; з іншого боку; навпаки; не тільки, а й; таким чином; тоді як; на противагу цьому; між тим; це інша справа; внаслідок цього; в такому разі (випадку)
поєднати частини інформації	і; також; при цьому; при тому; до речі; крім того; більше того; разом з тим; між іншим; цікаво відзначити, що; інакше кажучи; словом; як уже було зазначено; як було показано; як було доведено; згідно з цим;

	відповідно до цього
--	---------------------

Характерною особливістю письмового наукового мовлення є формально логічний спосіб викладу матеріалу. Це знаходить своє відображення у всій системі мовних засобів. Науковий виклад складається, головним чином, з міркувань, метою яких є доведення істин, виявлених у результаті дослідження фактів дійсності. Науковий текст характеризується значеннєвою закінченістю, цілісністю і зв'язком. Найважливішими засобами вираження логічних зв'язків у науковому тексті є:

- спеціальні функціонально-синтаксичні засоби зв'язку, що вказують на послідовність розвитку думки: *спочатку, насамперед, потім, по-перше, по-друге, отже* й ін.;
- суперечливі відносини: *однак, тим часом, у той час як, проте*;
- причиново-наслідкові відносини: *отже, тому, завдяки цьому, згідно з цим, унаслідок цього, крім того, до того ж*;
- перехід від однієї думки до іншої: *перш ніж перейти до..., звернімося до..., розглянемо, зупинимося на..., розглянувши, перейдемо до..., слід зупинитися на..., необхідно розглянути*;
- підсумок, висновок: *отже, у такий спосіб, на закінчення відзначимо, усе сказане дозволяє зробити висновок, підвівши підсумок, варто сказати...*

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алексюк А.М. Педагогіка вищої освіти України. Історія. Теорія. – К.: Либідь, 1998. – 557 с.
2. Арнольд И.В. Основы научных исследований в лингвистике. Учебное пособие. – М.: Высш. шк., 1991. – 140 с.
3. Баскаков А.Я., Туленков Н.В. Методология научного исследования: Учеб.пособие. – К.: МАУП, 2004. – 216 с.
4. Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання: (ГОСТ 7.1—2003, ІДТ) : ДСТУ ГОСТ 7.1:2006. – Чинний з 2007. – К. : Держспоживстандарт України, 2007. – 47 с.
5. Бюлетень ВАК України. – № 07 (9) липень. – 2012.
6. Василюшин Д.В. Рекомендації зі складання й оформлення списку використаних джерел і літератури. – Л., 2008. – 168 с.
7. Вища освіта України і Болонський процес: навч. посібник / за ред. В.Г. Кременя. Авторський колектив: М.Ф. Степко, Я.Я. Болюбаш, В.Д. Шинкарук, В.В. Грубінко, І.І. Бабин. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2004. – 384 с.
8. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник. – К.: Либідь, 1997. – 337с.
9. Довідник здобувача наукових ступенів: Зб. нормат. док. та інформ. матеріалів... / Упоряд. Ю.І. Цеков; за ред першого заступника голови ВАК України Р.В.Бойка. – №-те вид., випр. і допов. – К.: Ред. «Бюл. Вищої атестац. Коміс. України»: Вид-во «Толока», 2003. – 69 с.
10. ДСТУ 3008 Документація. Звіти у сфері науки і техніки. Структура і правила.
11. ДСТУ 4163 – 2003 Державна уніфікована система документації. Вимоги до оформлення документів.
12. Кузьмінський А.І. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. – К., 2011. – 486 с.
13. Лесин В.М. Як працювати з книгою: Метод. посіб. – К.: Вища шк., 1998. –71 с.
14. Мартинюк А.П. Основы научных исследований у лінгвістиці: Навчально-методичний посібник. – Х., 2007. – 40 с.
15. Мороз І.В. Структура дипломних, кваліфікаційних робіт та вимоги до їх написання, оформлення і захисту. – К.: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 1997.– 56с.
16. Сорокин Н.А. Дипломные работы в педагогических вузах: Учебное пособие для студентов педагогических институтов. – М.: Просвещение, 1986. – 128 с.

17. Туркот Т.І. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. – К., 2011. – 628 с.
18. Цеков Ю.І. Довідник здобувача наукового ступеня. – К., 2011. – 69 с.
19. Целуйко М.Є. Методичні рекомендації щодо виконання і захисту курсових, дипломних і магістерських робіт. – Х.: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2012. – 32 с.
20. Цехмістрова Г.С. Основи наукових досліджень: навч. посіб. – К., 2005. – 250 с.
21. Шевчук С.В. Українське ділове мовлення: підручник. – К.: Атака, 2007. – 592 с.
22. Шейко В.М., Кушнарєнко Н.М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності. – К., 2002.
23. Як підготувати і захистити дисертацію на здобуття наукового ступеня: (Метод. поради). – К., 2010. – 80 с.

ДОДАТКИ

Додаток 1

Зразок оформлення титульної сторінки

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ
ВИКОНАВЧОГО ОРГАНУ КИЇВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ
(КИЇВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ)
КИЇВСЬКА МАЛА АКАДЕМІЯ НАУК УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ**

відділення іноземної філології
та зарубіжної літератури
секція англійська мова
базова дисципліна англійська мова

Фразове дієслово та його структурно-семантичні
характеристики

РОБОТУ ВИКОНАВ:

статус в МАН (*слухач, кандидат
в дійсні члени МАН, дійсний член МАН*)
прізвище, ім'я, по батькові
повна дата народження
учень (учениця)___ класу
повна назва навчального закладу
район
домашня адреса
контактний телефон
e-mail

Педагогічний керівник:

прізвище, ім'я, по батькові,
посада, місце роботи,
контактний телефон

КИЇВ – 201_

Зразок оформлення змісту

ЗМІСТ

Вступ.....	3
Розділ 1 (назва розділу).....	5
1.1. (назва підрозділу).....	7
1.2. (назва підрозділу).....	9
1.3. (назва підрозділу).....	11
Розділ 2. (назва розділу).....	13
2.1. (назва підрозділу).....	15
2.2. (назва підрозділу).....	17
Висновки	
Список використаних джерел	
Додатки	

Зразок оформлення списку використаних джерел

Список використаних джерел

1. Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. / За ред. М. Зубрицької. – Львів: Літопис, 1996. – 663 с.
2. Бахтин М. Вопросы литературы и эстетики. – М.: Художественная литература, 1975. – 504с.
3. Бахтин М. Творчество Франсуа Рабле и народная культура средневековья и Ренессанса. – М.: Художественная литература, 1990. – 543 с.
4. Булаховська Ю.Л. Творчість Леопольда Стаффа і стильові пошуки польської поезії першої половини ХХ ст. – К.: Наукова думка, 1970. – 179 с.
5. Гадамер Г.Г. Герменевтика і поетика: пер. з нім. – К.: Юніверс, 2001. – 288 с.
6. Гадамер Г.-Г. Истина і метод: в 2-х т: пер. з нім. / К.: Юніверс, 2000. – Т.1.: Герменевтика I: Основи філософської герменевтики. – 464 с.
7. Затонский Д.В. Модернизм и постмодернизм. – Харьков: Фолио-АСТ, 2000. – 255 с.
8. Корнієнко Н. Лесь Курбас: репетиція майбутнього. – К.: Факт, 1998. – 469 с.
9. Літературознавчий словник-довідник /Р.Т.Гром'як, Ю.І. Ковалів та ін. – К.: ВЦ «Академія», 1997. – 752 с.
10. Лотман Ю. Структура художественного текста // Об искусстве. – СПб.: Исскуство, 2000. – С.14-287.
11. Почепцов Г.Г. Имидж: от фараонов до президентов. – К., 1997. – С. 237–239.
12. Стриженко А.А. Роль языка в системе средств пропаганды. – М.: Наука, 1980. – 89 с.
13. Словник іншомовних слів / укл. Л.О.Пустовіт та ін. – К.: Довіра, 2000. – 1018 с.
14. Шепель М., Старченко А.А. Основи ораторського мистецтва. – К., 1980. – С. 127.

Зразок оформлення тез

Фразове дієслово та його структурно-семантичні характеристики

Прізвище, ім'я, по батькові автора роботи; Київське територіальне відділення МАНУ; КПНЗ «Київська Мала академія наук учнівської молоді»; повна назва закладу, в якому навчається автор; клас; м. Київ; прізвище, ім'я, по батькові наукового керівника, посада та місце його роботи, наукове звання.

Тези викладаються у довільній формі. Вони дають стисло характеристику змісту науково-дослідницької роботи: зазначається актуальність, науково-теоретична основа, мета, завдання, об'єкт та предмет, методи наукового дослідження, висновки з отриманими результатами, новизна. Обсяг – 1-2 сторінки друкованого тексту. Тези подаються у друкованому та електронному вигляді.

АНГЛІЙСЬКА МОВА

1. *Фразове дієслово та його структурно-семантичні характеристики.*
2. *Мовні засоби переконання у сучасній англомовній рекламі.*
3. *Прагматичні характеристики лексичних одиниць у публіцистичних англомовних текстах.*
4. *Мовностилістичні засоби вираження гумору в сучасних англомовних художніх творах.*
5. *Семантика та функціонування англійських прийменників у художніх творів.*
6. *Ідіоми в англійській мові та їхні структурно-семантичні характеристики.*
7. *Порівняльний аналіз категорій часу і виду дієслів у англійській та українській мовах.*
8. *Порівняння і дослідження оказіоналізмів в українській і англійській мовах.*
9. *Полісемія в сучасній англійській термінології.*
10. *Семантика ідіом з рослинним компонентом (на матеріалі англійської мови).*
11. *Використання інфінітивних форм дієслова у сучасних засобах масової інформації.*
12. *Особливості використання гіпербол у англомовних творах.*
13. *Англійська спортивна термінологія та її семантичні властивості.*
14. *Функціонально-семантичні особливості колоронімів у сучасних англомовних художніх творах.*
15. *Лексична прагматика сучасної англомовної реклами.*
16. *Різноманітність значень прийменників «UP» та «THROUGH», їх роль у реченні (на основі творів англійських та американських письменників)*
17. *Сучасна англійська мова і поява новітніх засобів спілкування (SMS та сервісів миттєвих повідомлень).*
18. *Складнопідрядне речення та його стилістичні функції у художньому тексті.*
19. *Семантизація абрєвіаційних форм та акронімів в англійській мові.*
20. *Гендерні стереотипи «чоловік» та «жінка» в англійських та українських прислів'ях.*
21. *Лексичне значення слова як результат взаємодії мовних та екстралінгвістичних чинників в англійській мові.*

22. *Співвідношення між мовною картиною світу та семантикою лексичних одиниць (на матеріалі англійської мови).*
23. *Семантика фреймів і особливості її вияву в англійському науковому тексті.*
24. *Прагматична адаптація при перекладі англійського тексту українською мовою.*
25. *Найтиповіші трансформації при перекладі англійського публіцистичного тексту українською мовою.*
26. *Зіставна характеристика стилістичних особливостей англійського та українського публіцистичних текстів.*
27. *Зіставна характеристика стилістичних особливостей британського та американського публіцистичних текстів.*
28. *Вплив американського варіанту англійської мови на лексику британських засобів масової інформації та особливості його вияву.*
29. *Засоби відтворення емотивної інформації при перекладі поезій з англійської мови на українську.*
30. *Зіставлення особливостей сегментації аналогічних ситуацій в англійській та українських мовах.*
31. *Культурний компонент у семантиці англійських прислів'їв і приказок.*
32. *Зіставний аналіз структурних та семантичних особливостей звертання в англійській та українській мовах.*
33. *Порівняльний аналіз прислів'їв і приказок в українській і англійській мовах.*
34. *Мовностилістичний аналіз текстів сучасних англійських пісень*
35. *Англійські і українські прислів'я і приказки та особливості їхнього перекладу.*
36. *Сленг як явище сучасної англійської мови.*
37. *Абревіація та її особливості в e-mail і on-line іграх.*
38. *Словотворчі типи англійських прізвищ.*
39. *Абревіація та її особливості в англійському комп'ютерному сленгу.*
40. *Концепт часу і особливості його відтворення в англійській мові.*
41. *Особливості англійського сленгу в Австралії.*
42. *Особливості англійського сленгу в Канаді.*
43. *Структурно-семантичні особливості слоганів у англійській рекламі.*
44. *Нікпате як особливий різновид сучасних антропонімів.*
45. *Морфологічні і стилістичні особливості слів-паразитів в англійській і українській мовах.*
46. *Порівняльний аналіз зоокомпонентів в українських і англійських прислів'ях.*
47. *Відображення культури у семантиці англійських.*
48. *Роль лексичних одиниць у створенні когеренції художнього тексту.*
49. *Порівняльна характеристика сучасної лексики британського та*

- американського варіантів англійської мови.*
50. *Мовно-лексичні особливості ділової англійської мови.*
  51. *Мовно-стилістичні засоби вираження гумору в сучасних англомовних анімаційних фільмах.*
  52. *Запозичення в сучасній англійській мові та їх джерела.*
  53. *Риторичне питання як фігура експресивного синтаксису в дискурсі засобів масової інформації.*
  54. *Скорочення в англійській мові як явище мовного процесу.*
  55. *Явище паронімії в англійській мові та його особливості.*
  56. *Конотативний аспект фразеологічної семантики.*
  57. *Сучасна кулінарна термінологія англійської мови.*
  58. *Фонетико-морфологічні, синтаксичні та лексико-семантичні особливості ораторського стилю.*
  59. *Способи вираження згоди та незгоди в англійській мові.*
  60. *Ідіоми і особливості їх утворення.*
  61. *Особливості сленгу в сучасній англійській мові.*
  62. *Лексичні особливості політичного дискурсу.*
  63. *Особливості фразеологічних одиниць порівняння.*
  64. *Основні шляхи перекладу висловлювань англійських письменників XVIII-XIX століття які стали фразеологізмами.*
  65. *Сленг і способи його утворення.*
  66. *Різновиди сленгу і причини його виникнення.*
  67. *Структурно-семантична характеристика англійських прислів'їв*
  68. *Англомовні гасла міжнародних брендів та їх стилістичні особливості.*
  69. *Особливості вживання слів та звуків, які заповнюють паузи в усному мовленні.*
  70. *Лексико-стилістичні особливості художнього твору Роберта Льюїса Стівенсона «Острів скарбів».*
  71. *Функціонування військової термінології та військового сленгу в сучасній англійській мові.*
  72. *Компаративний аналіз патріотичної поетичної лексики українських та англійських авторів.*
  73. *Особливості використання юридично-воєнної лексики в сучасних засобах масової інформації (на прикладі англомовних газет).*
  74. *Семантичні особливості англійського молодіжного сленгу.*
  75. *Порівняння та аналіз українських і англійських прислів'їв та приказок про працю.*
  76. *Лінгвістичні особливості юридичних термінів (на прикладі тексту Конституції США).*
  77. *Особливості використання англійських метафор, пов'язаних з кулінарією.*
  78. *Лінгвістичні особливості застосування англійської мови під час*

- авіаційного радіообміну.*
- 79. Зоологічний компонент в семантиці англійських та українських прислів'ях та приказках.*
  - 80. Особливості вживання спортивної лексики в англомовних засобах масової інформації.*
  - 81. Етимологія назв тварин в англійській мові.*
  - 82. Прислів'я та приказки англійською мовою. Їх різновид. Порівняння прислів'їв та приказок на українській та англійській мові.*
  - 83. Зіставлення особливостей англійського та українського студентських сленгів.*
  - 84. Стилiстичні особливості англомовного блогу.*
  - 85. Порівняльний аналіз американської та британської англійської мови.*
  - 86. Семантичні особливості фразеологізмів у сучасній англійській мові.*
  - 87. Мовно-стилiстичні засоби вираження гумору у художніх творах.*
  - 88. Способи творення комічного в англійській мові на прикладі гумористичного фентезі.*
  - 89. Особливості вживання англійської у новітніх засобах комунікації.*
  - 90. Особливості перекладу англійських текстів спортивної публіцистики на українську мову.*
  - 91. Джерела походження англомовної технічної термінології у сфері автомобільної індустрії.*
  - 92. Особливості-перекладу англійських прислів'їв і приказок українською мовою.*
  - 93. Дослідження особливостей авіаційної фахової мови.*
  - 94. Семантичні особливості англомовних рекламних слоганів.*
  - 95. Граматичні та лексичні труднощі перекладу наукових і технічних, рекламних слоганів.*
  - 96. Структурно-семантичні особливості вербальних постпозиційних одиниць в англійській мові.*
  - 97. Аналіз особливостей сленгу у піснях сучасних англомовних виконавців.*
  - 98. Оказіоналізми в англомовному рекламному дискурсі: лексико-семантичний та прагматичний аналіз їхнього використання.*
  - 99. Функціонально-семантичні особливості українських запозичень в канадському варіанті англійської мови.*
  - 100. Способи репрезентації категорії заперечення в гумористичній повісті Джерома К. Джерома «Троє в човні».*
  - 101. Значення і вживання колоронімів в англійській мові на прикладі роману О. Уайльда «Портрет Доріана Грея».*
  - 102. Особливості використання англомовної військової термінології в сучасній англійській мові.*
  - 103. Особливості вираження оцінності в англомовній пресі.*
  - 104. Відображення гендерних стереотипів у семантиці в англійських та*

українських прислів'їв.

105. Особливості функціонування okazіоналізмів в сучасній англомовній літературі.

НІМЕЦЬКА МОВА

- 1. Німецькі прикметники кольору та їх переносне значення.*
- 2. Лінгвокультурологічні словники німецької мови: структура, типологія, зміст.*
- 3. Неозначений артикль в сучасній німецькій мові та його функції.*
- 4. Вживання та функції означеного артикля перед власними та географічними назвами та передача цих функцій у перекладі.*
- 5. Вплив англійської мови на німецьку в інтернет-спілкуванні.*
- 6. Мовленнєвий етикет в німецькомовному інтернет-спілкуванні.*
- 7. Дієслова зі значенням хвилювання в сучасній німецькій мові (на матеріалі сучасної молодіжної преси).*
- 8. Функції означення в сучасній німецькій мові.*
- 9. Заперечення в сучасній німецькій мові та засоби його вираження.*
- 10. Перфект в сучасній німецькій мові та засоби та проблеми його перекладу.*
- 11. Вживання майбутнього часу в сучасній німецькій мові та проблеми його перекладу.*
- 12. Вживання артикля в заголовках німецькомовних видань.*
- 13. Особливості засвоєння пасиву в німецькій мові українськими мовцями.*
- 14. Презенс в сучасній німецькій мові та проблеми його перекладу.*
- 15. Відносні підрядні речення в сучасній німецькій мові.*
- 16. Вживання прикметників в німецьких народних казках та піснях.*
- 17. Складнопідрядні речення як ознака індивідуального стилю письменника.*
- 18. Вживання назв частин тіла в німецьких та українських прислів'ях, порівняльний аналіз.*
- 19. Особливості у передачі минулості дії з української на німецьку мову.*
- 20. Порівняльний аналіз у вживанні Imperfekt та Perfekt в сучасній німецькій мові.*
- 21. Словотвір за допомогою запозичених суфіксів в сучасній німецькій мові.*
- 22. Дублети-запозичення в сучасній німецькій мові.*
- 23. Територіальні дублети в сучасній німецькій мові.*
- 24. Словотвір іменників за допомогою префікса in в сучасній німецькій мові.*
- 25. Структурно-семантична класифікація прикметників в сучасній німецькій мові.*
- 26. Словотвір прикметників на –isch в сучасній німецькій мові.*

27. *Синонімічна конкуренція суфіксів прикметників в сучасній німецькій мові.*
28. *Дієслова німецької мови, що утворені шляхом словоскладу.*
29. *Абревіатури на контрактури в сучасній німецькій мові.*
30. *Продуктивні словотворні моделі іменників, що позначають ім'я діяча в сучасній німецькій мові.*
31. *Іменники, які означають діючу особу в сучасній німецькій мові.*
32. *Іменники, що означають знаряддя дії в сучасній німецькій мові.*
33. *Повне подвоєння (Pinkerinke) в сучасній німецькій мові.*
34. *Подвоєння, що має в основі чергування голосних в сучасній німецькій мові.*
35. *Словотвір на основі гри слів в сучасній німецькій мові.*
36. *Проблема класифікації фразеологізмів в сучасній німецькій мові.*
37. *«Крилаті вислови» та сентенції в сучасній німецькій мові.*
38. *Синонімія фразеологізмів в сучасній німецькій мові.*
39. *Полісемія фразеологізмів в сучасній німецькій мові.*
40. *Роль граматичних структур при утворенні фразеологізмів в сучасній німецькій мові.*

ФРАНЦУЗЬКА МОВА

1. *Принципи версифікації у французькій мові.*
2. *Розвиток етимології та історії фразеології в українській та французькій мовах.*
3. *Особливості словотворення у французькій мові та переклад.*
4. *Переклад тропів та ідіом у романі Гі де Мопасана «Любий друг».*
5. *Французька фразеологія з погляду її походження.*
6. *Французькі мовні афоризми фольклорного походження.*
7. *Внутрішня форма фразеологічної одиниці.*
8. *Найновіші фразеологічні одиниці в сучасній французькій мові.*
9. *Трансформація фразеологічних одиниць у газетно-публіцистичних та художніх текстах.*
10. *Багатозначність слова, як стилістичний засіб. (на матеріалі художніх та публіцистичних творів).*
11. *Метафора у художньому тексті.*
12. *Багатозначність та омонімія. Спільне і специфічне.*
13. *Дієслівна синонімія (на матеріалі творів французьких письменників).*
14. *Експресивна лексика у сучасній французькій мові.*
15. *Найновіші запозичення із західноєвропейських мов: структура, функції, сфери використання.*
16. *Шляхи розвитку французької правничої термінології. На сучасному етапі.*
17. *Французька географічна термінологія.*

18. *Способи номінації в молодіжному жаргоні.*
19. *«Народна етимологія» як засіб характеристики персонажів у художньому творі.*
20. *Найбільш уживані жіночі та чоловічі імена на прикладі певного регіону.*
21. *Розвиток і функціонування стилістичних засобів французької мови.*
22. *Французька мова серед романських мов.*
23. *Теорія вербальної комунікації французької мови. Лінгвістика тексту як основної комунікативної одиниці.*
24. *Проблеми поетичної комунікації французької мови.*
25. *Французька лексика у світі культурології.*
26. *Порівняльний аналіз лексико-граматичної мікросистеми дієслів руху у французькій та українській мовах.*
27. *Ідеологічний та національно-культурний компоненти в семантичній структурі лексики політичного дискурсу.*
28. *Номінативний аспект дитячої мови.*
29. *Способи вираження семантичної категорії пасивності в оригіналі і перекладі (на матеріалах укр. перекладів франц. художніх текстів).*
30. *Лінгвістична структура і гендерні особливості звертань у французькій мові.*
31. *Синонімія у французьких прислів'ях та приказках.*
32. *Особливість функціонування метафор у поетичному мовленні. (На прикладах віршів П. Верлена).*
33. *Антонімія у французьких прислів'ях і приказках.*
34. *Неологізми в сучасній французькій поезії. Структурні типи, особливості функціонування.*
35. *Національно-культурний компонент семантики французьких фразеологізмів.*
36. *Поетична гра звуком. Анафора. (На прикладі віршів французьких поетів).*
37. *Емоційно-оцінні засоби французької мови (на матеріалах творів французької літератури).*
38. *Роль мовних і екстралінгвістичних чинників у процесі творення лексичних і семантичних неологізмів.*
39. *Особливості французької музичної термінології.*
40. *Шляхи розвитку французької правничої термінології на сучасному етапі.*
41. *Інтернаціональні елементи в лексиці і термінології.*
42. *Французька метеорологічна термінологія.*
43. *Метеорологічна лексика в сучасній французькій мові: сфери використання та особливості функціонування.*
44. *Дієслівна синонімія. (на матеріалі творів французьких письменників).*

ІСПАНСЬКА МОВА

1. Пунктуація.
2. Особливості вживання означеного артикля.
3. Суфіксальні способи словотворення.
4. Особливості вживання неозначеного артикля.
5. Прийменники та їх керування дієсловом.
6. Прийменники та їх роль у словотворенні.
7. Явище перифрази в іспанській мові.
8. Способи вираження майбутньої дії в минулому.
9. Дієслівні конструкції для вираження обставинних стосунків у реченні.
10. Особливості вживання складного граматичного часу, *Preterito Perfecto* в країнах Латинської Америки.
11. Умовні речення та їх типи.
12. Форми вираження наказового способу в іспанській мові.
13. Пасивний стан способи вираження, зона використання.
14. Фонетичні особливості розвитку іспанської мови в острівних країнах Африки.
15. Фонетичні особливості розвитку іспанської мови в острівних країнах Латинської Америки.
16. Узгодження часів в складнопідрядному реченні.
17. Способи оформлення непрямої мови в залежності від типу речення.
18. Функціонування арабізмів в іспанській мові.
19. Функціонування англіцизмів у сучасній іспанській мові.
20. Молодіжний жаргон та його вплив на розвиток мовного середовища.

ІТАЛІЙСЬКА МОВА

1. Лінгвокультурологічний аспект багатозначного слова в італійській мові.
2. Особливості перекладу українською мовою італійських текстів кінематографу та театрального мистецтва.
3. Особливості перекладу італійського Інтернет дискурсу.
4. Особливості перекладу італійських туристичних довідників українською мовою.
5. Особливості перекладу українською мовою італійських метафор (на матеріалі спортивної преси).
6. Порівняльний аналіз вживання прийменників в італійській та українській мовах.

7. *Лексичні особливості політичного дискурсу італійської та української мов: порівняльний аналіз.*
8. *Особливості гастрономічної лексики в італійській та українській мові.*
9. *Фразеологізми з флористичним компонентом в італійській та українських мовах.*
10. *Італійські та українські прізвища: типологія, словотворчий процес.*
11. *Лексичні особливості субкультурних соціолектів італійської й української мов.*
12. *Порівняльна характеристика укр. та італ. юридичної лексики.*
13. *Фразеологізми в українському та італійському діловому дискурсі.*
14. *Запозичення в італ. та укр. мові.*
15. *Лексико-семантичне поле краси в італійській мові.*
16. *Сленг та засоби його відтворення в італійській мові.*
17. *Продуктивні способи словотвору на позначення професій в італійській мові.*
18. *Типи зоонімів в італійській мові.*

РОСІЙСЬКА МОВА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. *Особливості функціонування та джерела поповнення комп'ютерного сленгу у російській мові.*
2. *Жаргон та сленг: особливості виникнення та функціонування (на матеріалі медичинської лексики).*
3. *Особливості творення неологізмів у сучасній російській мові (на матеріалі сленгу ІТ-спеціалістів).*
4. *Специфіка шкільного жаргону (на матеріалі анкетування).*
5. *Сучасний молодіжний сленг у Росії та серед російськомовної молоді України: компаративний аналіз.*
6. *Специфіка функціонування фразеологізмів в умовах російсько-українського білінгвізму.*
7. *Неологізми та архаїзми як відображення соціально-лінгвістичних процесів.*
8. *Неологізми в російськомовних засобах масової інформації (на матеріалі електронних видань 2016–2017 років).*
9. *Структурно-семантичні особливості скорочень слів у комп'ютерній комунікації.*
10. *Розмовно-просторічні елементи у репортажах новин.*
11. *Класифікація мовних помилок в усному мовленні (на матеріалі радіо- та телеінтерв'ю).*
12. *Терміни та термінологія в сучасній російській літературі.*
13. *Жанр інформаційно-аналітичної статті як відображення мовної особистості журналіста.*

14. *Лінгвістичні особливості жанру аналітичної статті.*
15. *Запозичення іношомовних слів і термінів у сучасній російській мові в економічній сфері.*
16. *Запозичена лексика в російськомовних СМІ: генезис та особливості використання.*
17. *Етапи лінгвістичного освоєння запозичених слів у сучасній російській мові.*
18. *Псевдоніми російськомовних авторів у соціолінгвістичному вимірі.*
19. *Топонімічна система міського мікрорайону (на матеріалі Борщагівського мікрорайону м. Києва).*
20. *Лінгвістичні особливості молодіжних субкультур.*
21. *Структурно-функціональні особливості використання колоративної лексики в творчості М. І. Цветаєвої.*
22. *Загальні слова у значенні власних імен у збірнику М. І. Цветаєвої «Лебединий стан».*
23. *Сленгова лексика у художньому мовленні (на матеріалі творчості В. Пелєвіна).*
24. *Образ батьківщини в поезії С. Єсеніна.*
25. *Особливості функціонування екзотизмів у творчості М. С. Гумільова.*
26. *Стилістична роль метафор в «Одеських розповідях» І. Бабеля.*
27. *Компаративний аналіз лексико-семантичного поля «Поет» у дореволюційній та післяреволюційній ліриці Марини Цветаєвої.*

ЗАРУБІЖНА ЛІТЕРАТУРА

1. *Вивчення генетико-контактних зв'язків та типологічних спільнот різних видів і рівнів або Порівняльний аналіз «вічних сюжетів» та «вічних образів», характерних для певного жанру і художнього методу, що розвинулися в літературах різних країн.*
2. *Неоднозначність трактування образів «лиходіїв» та «отруйників» в європейській літературі.*
3. *Символіка і «маленька деталь» у творах Ремарка і Белля як засіб створення психологічного фону для сприйняття подій та героїв.*
4. *Компаративний аналіз поетичних творів з використанням мови оригіналу та їх перекладів на українську й російську (поезія Англії, Америки, Німеччини, Франції, країн Сходу).*
5. *Модерністська література. Звертання до міфології як засобу відображення трагічних суперечностей сучасного світу (Ф.Кafka, Дж.Джойс, В.Фолкнер, Дж.Андайк, Ч.Айтматов та ін.).*
6. *Добро і зло в трактуванні Дж.Стейнбека (роман «зима знегоди нашої»).*
7. *Міфопоетичний світ у творах Толкіна, С.Кінга та ін.*

8. Постмодерністська література. Звертання до міфології та символіки як засіб відображення трагізму сучасного світу (твори Ф.Дюрренматта, М.Фріша, П.Целана, П.Зюскінда, Е.Йонеску та ін.)
9. Основні барокові символи драми П.Кальдерона «Життя – це сон».
10. Проблема щастя у трагедії Софокла «Цар Едіп» і трагедії Гете «Фауст» (компаративний аналіз).
11. Інтертекстуальність та ідентичність в п'єсах Г.Ібсена «Стовпи суспільства» та «Ляльковий дім» і п'єсі Ельфріди Єлінек «Що сталося після того, як Нора покинула свого чоловіка, або Стовпи суспільства».
12. Тема Бога і Митця в поезіях В.Стуса і Р.Рільке.
13. Типологічні сходження у повісті Е.Хемінгуей «Старий і море» та оповіданні Кавабата Ясунарі «Голос бамбука, квітка персика».
14. Зображення потойбіччя в поемах Гомера, Вергілія, Данте (компаративний аналіз).
15. Трагування образу Дон Жуана в історичній легенді та французькій («Дон Жуан, або Кам'яний гість» Мольєра), англійській («Дон Жуан» Дж.Байрона) і українській літературах («Камянний господар» Лесі Українки).
16. Компаративний аналіз реалістичного образу Кармен (П.Меріме «Кармен») та Есмеральди (роман В.Гюго «Собор Паризької Богоматері»).
17. Генетична й типологічна спорідненість реалізму й натуралізму (на творах європейських письменників).
18. Ренесансні мотиви й алюзії в романі «Пармський монастир» Стендаля.
19. Поєднання реалістичних і романтичних тенденцій в англійській прозі серед. ХІХ ст. (Дж.Остен, Ч.Діккенс, В.Теккерей, Ш. та Е.Бронте, Елізабет Гаскелл, Джордж Мередіт, Ентоні Троллі, Томас Гарді та ін.).
20. Образи диваків у романах Ч.Діккенса.
21. Художні образи-символи у творах Ч.Діккенса.
22. Пригодницький і детективний елементи у творах Ч.Діккенса.
23. Поетика символів у романі Л.Толстого «Анна Кареніна».
24. Компаративний аналіз провідних мотивів лірики Ф.Тютчева і символіко-мотивного плану роману Л.Толстого «Анна Кареніна».
25. Компаративний аналіз творчості видатних американських письменників і філософів трансценденталістів (ствердження існування ідеальної субстанції Бога і можливість пізнання за допомогою інтуїції) Ралфа Уолдо Емерсона і Генрі Дейвіда Торо.
26. Теорія і практика «ніжного реалізму» у творах Вільяма Діна Хоуелса (америк.).
27. Гумор і сатира у творчості М.Твена.
28. Образ оповідача в творчості Генрі Джеймса (на прикладі «Листи

Асперна»).

29.Тема мистецтва і митця в оповіданні «Урок майстра» Генрі Джейса та романі «Портрет Доріана Грея» О.Вайльда (компаративний аналіз).

30.Порівняльний аналіз поезій пізніх романтиків (англ.) Альфреда Теннісона та Роберта Браунінга.

31.Едність і взаємодія пластично живописних образів поезій Ш.Бодлера.

32.Тема єдності людства, соціальної і природної рівності всіх форм буття у творчості В.Вітмена.

33.Порівняльний аналіз поезій Ф.Тютчева і Г.Гейне.

34.Компаративний аналіз пейзажних картин поезій А.Фета та образів природи в поезіях Ф.Тютчева.

35.Аналіз засобів миттєвих вражень у творчості А.Фета.

36.Компаративний аналіз відтворення музики «Осінньої пісні» Верлена різними перекладачами.

37.Компаративний аналіз пейзажної лірики П.Верлена та творів французьких художників-імпресіоністів К.Моне, К.Піссаро, А.Сіслея та ін.

38.Творення нової поетичної мови в «поезії ясновидіння» А.Рембо.

39.Компаративний аналіз роману К.Гюїсманса «Навпаки» (1884) та роману О.Вайльда «Портрет Доріана Грея» (1891).

40.Компаративний аналіз інтелектуальної прози Л.Піранделло, К.Чапека, А.Франца, А.Жида, Т.Манна, Г.Гессе, Б.Шоу, М.Унамуно.

41.Взаємодія і взаємопов'язаність реалізму й натуралізму (компарат. аналіз творчості Гі де Мопассана і Т.Драйзера), (реалізму й імпресіонізму – А.Чехов та пізній К.Гамсун). (реалізму й неоромантизму – М.Горький й Р.Роллан), (реалізму й експресіонізму – Г.Манна та Л.Андрєєва).

42.Образ Пана в романі К.Гамсуна «Пан» та в творчості європейських письменників й митців.

43.Зображення культури вікторіанської доби в літературі та кінематографі ХХ ст («Жінка французького лейтенанта»-х/ф., 1981, режис. К.Рейм та роман Дж.Фаулза «Жінка французького лейтенанта»; творів сестер Бронте та х/ф «Сестри Бронте» та ін.).

44.Наполеонівська легенда у світовій літературі.

45.Компаративний аналіз образів героїв-кар'єристів в творчості В.Теккерея «Ярмарок суєти», Г. де Мопассана «Любий друг», Стендаля «Червоне і чорне».

46.Зображення людини в творах О. де Бальзака та Стендаля.

47.Тема влади грошей в творчості письменників різних країн.

48.Тема «втрачених ілюзій» в творчості Стендаля, Бальзака, Флобера.

49.Жанр новели у творчості французьких прозаїків (п.Мериме, Г. де

Мопассан та ін.)

50. Образ Орфея в світовій літературі.

51. Компаративний аналіз розуміння природи словесного мистецтва Горація, Н.Буало, П.Верлена.

52. Трактатування завдань поезії в сонеті Ш.Бодлера «Відповідники» і А.Рембо «Голосівки».

53. Використання міфологічних сюжетів в творчості поетів-символістів.

54. Переосмислення естетичної природи та завдань художньої прози на межі XIX-XX ст. в творчості Р.Стівенсона і Дж.Конрада.

55. Тема роздвоєння особистості в романі О.Вайльда «Портрет Доріана Грея», О. де Бальзака «Шагренева шкіра», Р.Л.Стівенсона «Дивовижна історія доктора Джекілла і містера Хайда».

56. Використання жанру феєрії Морісом Метерлінком та Лесею Українкою.

57. Неоромантичні тенденції в творчості М.Горького, Джозефа Конрада, Р.Кіплінга, Дж.Лондона, Г.Ібсена, Р.Роллана та ін.

58. Модерністські тенденції в творчості М.Пруста, Дж.Джойса, Ф.Кафки, Т.Еліота, Р.М.Рільке та ін.

59. Компаративний аналіз «Одісеї» Гомера та «Улісса» Дж.Джойса (вічні, актуальні ситуації людського буття, філософські та релігійні теми).

60. Тема митця у романі Дж.Джойса «Портрет митця змолоду» та романі О.Вайльда «Портрет Доріана Грея».

61. Компаративний аналіз життєвої і творчої долі Г.Аполлінера та Р.М.Рільке.

62. Проблема втрати й пошуку духовних цінностей в творах Е.М.Ремарка, Е.М.Хемінгуей, Р.Олдінгтона, Г.Гессе, Т.Манна, В.Фолкнера, М.Булгакова, А.Платонова та ін.

63. Біблійні мотиви в творчості Т.Манна.

64. Тема митця і мистецтва в новелах і романах Т.Манна, в творчості М.Булгакова.

65. Екзистенціалістичні тенденції у творах А.Камю, М.Бердяєва, Л.Шестова, Ф.Достоевського, А.Мальро та ін.

66. Категорія «абсурду» в творчості А.Камю.

67. Ідеї пошуку «досконалої миті» в романі П.Зюскінда «Запахи» та Й.В.Гете «Фауст».

68. Типологія образу «крилатої людини» у творах Г.Гарсія Маркеа, баладі І.Драча «Крила» та поезіях модерністів.

69. Трагедія Голокосту у світовій літературі («Фуга смерті» П.Целана, «Бабин Яр» Євг.Євтушенка та ін.)

70. Компаративний аналіз повісті М.Гоголя «Тарас Бульба» та А.Кащенко «За козацьким порогом».

71. *Тема мистецтва в ліриці Б.Пастернака.*
72. *Друга світова війна у дзеркалі художньої прози.*
73. *Компаративний аналіз «драми абсурду» Е.Йонеско та С.Беккета.*
74. *Особливості проблематики роману М. Леві «Де ти?»*
75. *Специфіка зображення Парижу в романі П. Модіано «Нічна трава».*
76. *Інтертекстуальність в творах М. Павича.*
77. *Інтерпретації образу Дон Жуана в світовій літературі.*
78. *Конструювання національних дискурсів у романі «Люди з веснянками» Гюго Гамільтона: постколоніальний аспект.*
79. *Проблема входження молоді в дорослий світ у романі Гарпер Лі «Убити пересмішника».*
80. *Сюжет твору Р. Баха «Чайка Джонатан Лівінгстон» як філософська метафора людського буття.*
81. *Художній світ Б. Космовської.*
82. *Історична правда та художній вимисел у трилогії А. Дюма «Королева Марго», «Графиня де Монсоро», «Сорок п'ять».*
83. *Образи римських імператорів у світовій літературі.*
84. *Мотив карнавалу в літературі бароко (на прикладі драми П.Кальдерона «Життя – це сон»).*
85. *Мотиви гуманності в анімалістичних творах Джека Лондона.*
86. *Концепція «Я» і світу в збірці Ш. Бодлера «Квіти зла».*
87. *Художні трансформації жанру романсу в літературах Східної Європи.*
88. *Спільні сюжети в середньовічних літературах Європи та арабських країн.*
89. *Специфіка зображення історичної постаті в художній літературі (на прикладі роману С. Цвейга «Марія Стюарт»).*
90. *Спільні риси в образах головних героїв романів-антиутопій.*
91. *Античні прийоми в драмі М.Ю. Лермонтова «Маскарад».*
92. *Конфлікт «батько-син» у новелі «Перевтілення» Ф.Кафки.*
93. *Варіації особистої історії кохання у романах Ш.Бронте «Джейн Ейр», «Шерлі», «Віллет».*

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Абрамов Б.А. Избранные работы по немецкой грамматике и общим проблемам языкознания/ Борис Александрович Абрамов [под общ. ред. д.ф.н. Н. Н. Семенюк]. – М.: "Кругъ", 2003. – 424 с.
2. Абрамов Б.А. Теоретическая грамматика немецкого языка. Сопоставительная типология немецкого и русского языков/ Борис Александрович Абрамов. – М.: ВЛАДОС, 2001. – 288с.
3. Апресян Ю.Д. Лексическая семантика: Синонимические средства языка . – М.: Школа “Языки русской культуры”, 1995. – 472 с.
4. Аракин В.Д. Сравнительная типология английского и русского языков. – М.: Просвещение, 1979. – 254 с.
5. Балюта Е.Г. Неологізми англійської мови сфери екології (теоретичні засади) // Вісник Житомирського державного університету ім. Івана Франка. – Житомир: Видавництво Житомирського державного університету ім. Івана Франка, 2006. – № 27. – С. 148-152.
6. Будагов Р.А. Слово и значение: научно-популярный очерк. изд. 2-ое, дополн. – М.: Добросвет-2000, 2003. – 62 1. с.
7. Вежбицкая А. Семантические универсалии и описание языков: Пер. с англ. – М.: Языки русской культуры, 1999. – I – XII. – 780 с.
8. Всеволодова М.В. Теория функционально-коммуникативного синтаксиса. – М., 2002. – 211 с.
9. Голубкова Е.Е. Фразовые глаголы движения (когнитивный аспект). — М.: ГЕОС, 2002. – 176 с.
10. Гошилик Н.С. Основні параметричні властивості концепту часу в англійській мові / Н.С. Гошилик // Науковий вісник Волинського

- національного університету імені Лесі Українки. – №10. – Луцьк : РВВ “Вежа”, 2008. – С. 179-183.
11. Дубенец Э.М. Lexicology М.: Феникс Глосса-Пресс, 2010. – 192 с.
  12. Жуков В.П. Фразеологизм и слово в языке и речи: сб. статей. Нижний Новгород: Нижегородский гос. ун-тет, 2007. – 287 с.
  13. Ившин В.Д. Синтаксис речи современного английского языка: учеб. пособ. для лингв, ун-тов и фак-тов иностр. яз. Ростов н/Д: РГПУ, 2002. – 267 с.
  14. Каптюрова О.В. Використання вигуків в організації мовленнєвої діяльності // Іноземні мови. – 1997. – №2. – С.49-51.
  15. Корунець І.В. Порівняльна типологія англійської та української мов. – Вінниця: Нова книга, 2003. – 459 с.
  16. Кочерган М.П. Загальне мовознавство. – К.: Академія, 2006. – 416с.
  17. Крицберг Р.Я. Британские диалектизмы и архаизмы в литературном австралийском варианте английского языка // Науковий вісник Ізмаїльського держ. пед. ін-ту. – Ізмаїл: ІДПІ. – 2000. – Вип. 8. – С. 162-166.
  18. Крицберг Р.Я. Французские и немецкие лексические элементы в американском варианте английского языка // Вісник Запорізького держ. ун-ту. Сер. Філологічні науки. – Запоріжжя: ЗДУ. – 1999. – № 2. – С. 70-75.
  19. Крылова Н.В. Паронимия в современном английском языке: (Идиоэтнический и функциональный аспекты): Автореф. дис. . канд. филол. наук. СПб., 1993. – 16с.
  20. Кушнірик А.В. Мовна картина світу: Модальне відношення мовця до дій у різних германських мовах // Матеріали V Міжнародної наукової конференції “Семантика мови і тексту”. Івано-Франківськ, 1996, – С.102.
  21. Кушнірик А.В. Модальні частки як засіб вираження модальності у сучасній англійській мові // Науковий вісник Чернівецького

- університету. Вип.15. Германська філологія: Збірник наук. праць. Чернівці: ЧДУ, 1997. – С.127-131.
22. Лейкина Б.М. Глаголы становления и глаголы начинательности в современном английском языке: Автореф. дис... канд. филол. наук: 10.02.04. – Л.: Ленинградский гос. ун-т, 1953. – 29 с.
23. Лужаница Е.И. Типы современных английских диалектов / Е. И. Лужаница // Вісник ЗНУ. Філологічні науки. – Запоріжжя : Вид-во Запорізького нац. ун-ту. – 2005. – № 1. – С. 144–147.
24. Нагорна О.О. Інформаційна здатність англійських фразеологізмів / О. О. Нагорна // Науковий вісник Чернівецького університету. – Чернівці : Рута, 2005. – № 266. – С. 75–84.
25. Нелюбин Л.Л. Хухуни Г.Т. История и теория зарубежного перевода: учебник / Л.Л. Нелюбин, Г.Т. Хухуни; Московский педагогический университет. М.: СигналЪ, 1999. – 143 с.
26. Особенности лексической многозначности английского фразового глагола // Вестник МГЛУ: Тенденции развития английского лексикона: вариативность и многозначность единиц языка. — М.: Рема, 2008. – Вып. 544. – С. 163-176.
27. Попова Н.О. Семантичні особливості новітніх англіцизмів в українській мові та проблеми адекватності перекладу // Вісник ХНУ ім. В.Н. Каразіна. Серія романо-германська філологія. – Харків. – 2003. – № 611. – С. 46 – 49.
28. Поуви Джейн. Английские фразовые глаголы и их употребление: учебн. пособие для ин-тов и фак-тов иностр. яз. — М.: Высш. шк., 1990.
29. Семенчук А.Б. Функціонування деяких нових фразотворчих моделей в англійській мові / А.Б. Семенчук // Наукові записки. Серія: Філологічні науки (мовознавство). – Кіровоград : РВВ КДПУ імені Володимира Винниченка, 2008. – Вип. 75 (1). – С. 175-179.

30. Семное варьирование слова в художественном тексте (на материале английского сатирического романа XX века) // Актуальні проблеми вивчення мови та мовлення, міжособової та міжкультурної комунікації. – Харків: Константа, 1996. – С. 8-9.
31. Сизова И.А. К вопросу об истоках фразовых глаголов в английском языке // Вестник НГУ: Серия: Лингвистика и межкультурная коммуникация. – Новосибирск, 2004. Том 2, Вып. 1. – С. 149-156.
32. Торосян О.М. Граматична сполучуваність прислівників міри та ступеня в текстах художньої та наукової прози // Тези доповідей 3-ї Міжнародної наукової конференції “Комп’ютерна лінгвістика та викладання чужоземних мов у вищих навчальних закладах”. (Квітень 27-30, 1998, м.Львів). – С. 106.
33. Чейф У.Л. Значение и структура языка. – М.: Прогресс, 1975. – 141 с.
34. Шуба Ю.В. Британський роман другої половини XX століття: погляд крізь призму постмодернізму / Ю.В. Шуба // *Studia Methodologica* : альманах. – Тернопіль : «Підручники та посібники» – Севастополь : «Рибэст», 2007. – Вип. 22. – С. 270–276 (0,6 др. ар.).
35. Clark H.H. *Using language*. - Cambridge: CambridgeUniversity Press, 1996.

БІБЛІОГРАФІЯ ДО ВИДАННЯ

1. Акінфієв О. Реферат як приклад дослідницької роботи учнів. // Історія в школі. _1997.-№8
2. Библиографическое описание документа. Общие требования и правила составления: ГОСТ7.1 - 84. - Введ. 01.01.86. - М., 1984. -75-с.
3. Вища освіта України і Болонський процес: навч. посібник / за ред. В.Г. Кременя. Авторський колектив: М.Ф. Степко, Я.Я. Болюбаш, В.Д. Шинкарук, В.В. Грубінко, І.І. Бабін. - Тернопіль: Навчальна книга - Богдан, 2004.-384с.
4. Вісник Малої академії наук України. - К., 1998. - № 1 - 70 с.
5. Горбов В.М., Заблоцький В.П., Кабакова К.В., Забавська І.А. Методика написання науково-дослідницької роботи ва курсом «Дослідник» (методичні рекомендації). - Донецьк, ОЦТК, 2004. - с.
6. Довідник Здобувача наукових ступенів: 36. нормат. док. та інформ. матеріалів.../ Упоряд. Ю.І. Цеков; за ред. першого заступника голови ВАК України Р.В. Бойка. - №-те вид., випр. І допов. - К.: Ред. «Бюл. Вищої атестац. Коміс. України»: Вид-во «Толока», 2003. - 69 с.
7. ДСТУ 4163-2003 Державна уніфікована система документації. Вимоги до оформлення документів.
8. Закон України «Про позашкільну освіту» // Освіта України. — 2000. -2 серпня, -с. 1-12.
9. Зербіно Д. Д. Наукова школа: лідер і учні (нова концепція) [Текст] / Д. Д. Зербіно ; НАН України. - Л. : Євросвіт, 2001. - 208 с.: іл. - (Бібліотека Державного фонду фундаментальних досліджень)
- 10.Ивин А.А. Риторика: искусство убеждать. — М. Фаир-Пресс, 2002. — 300 с.
- 11.Ковбасенко Л.І. Мала академія наук України як пріоритетна форма позашкільної освіти.// Обдарована дитина. - 2000. - № 5.
- 12.Кушнір, В. А. Методологічні основи педагогічних досліджень / В. А. Кушнір, Г. А. Кушнір // Шлях освіти. – 2011. – № 3. – С. 9-13.
- 13.Лесин В. М. Як працювати з книгою: Метод, посіб. - К.: Вища шк., 1998. -71 с.
- 14.Літнарівч Р. М. Виклик на науковий поєдинок [Текст] / Р. М. Літнарівч; Міжнар. екон.-гуманітар. ун-т ім. академіка Степана Дем'янчука . - Рівне : [б. в.], 2010. - 88 с.
- 15.Мороз І. В. Структура дипломних, кваліфікаційних робіт та вимоги до їх

- написання, оформлення і захисту. - К.: НПУ ім. М. П. Драгоманова, 1997. -56с.
- 16.Московкин, В. М. Базы данных научной информации и онлайн-поисковые инструменты: использование для управления знаниями / В. М. Московкин // Научные и технические библиотеки. – 2012. -№ 6. – С. 18-29
  - 17.Назаровец, С. А. Поддержка открытого доступа к библиотековедческим интернет-ресурсам в Украине: декларации и реальность / С. А. Назаровец // Научные и технические библиотеки. – 2013. -№ 9. – С. 21-28
  - 18.Наумовець А.Г. ВИ і Ваша аудиторія. Дещо про технологію підготовки доповідей, популярних лекцій, дисертаційних промов і конкурсних проєктів. -К., 2010.
  - 19.Наумовець А.Г. ВИ віч-на-віч з аудиторією. Дещо про «технологію» наукових доповідей, популярних лекцій, дисертаційних промов і конкурсних проєктів. -К. Наукова думка. - 2003. - с. 56.
  - 20.Научные работы: методика подготовки й оформлення./ Сост. И.Н. Кузнецов. -Минск: Амалфея, 1998.-с. 272.
  - 21.Основи методології та організації наукових досліджень : навч. посібник / ред. А. Є. Конверський ; МОН України, Київський нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 352 с.
  - 22.Положення про Всеукраїнські учнівські олімпіади з базових і спеціальних дисциплін, турніри, конкурси-захисти науково-дослідницьких робіт та конкурси фахової майстерності.// Інформаційний збірник Міністерства освіти України. - 1998. - № 23. - с.4-31.
  - 23.Поради юному науковцю. / Гімназія № 191 ім. П.Тичини (видання 2-е, перероблене).- К. - 2004, - с.102.
  - 24.Сорокин Н А. Дипломные рабстві в педагогических вузах: Учебное пособие для студентов педагогических институтов. - М.: Просвещение 1986.-128с.
  - 25.Умови проведення міського конкурсу науково-дослідницьких робіт членів МАН «Дослідник». - К., 2008, с.12.
  - 26.Цехмістрова Г.С. Основи наукових досліджень: Навч. посіб. - К.: Видавничу дім «Слово», 2004. - 240 с.
  - 27.Шевчук С. В. Українське ділове мовлення: Підручник. — 3-тє вид., дощ 1 перероб. - К.: Атака, 2007. - 592 с.
  - 28.Эко У. Как написать дипломную работу. Гуманитарные науки: учебно-методическое пособие./ Пер. с ит. Е.Костюкович. - М.: Книжный

«Университет», 2001.- с.240.

Навчально-методичний посібник

Основні вимоги
до підготовки, написання та захисту
науково-дослідницьких робіт
(відділення іноземної філології та зарубіжної літератури)

Редагування: Браташук І.В.
Верстка: Ісаченко І.І.,
Відповідальний за випуск: Васинюк В.О.

Формат 60×84/16.

КПНЗ «Київська Мала академія наук учнівської молоді»
01010, м. Київ, вул. Дегтярівська, 31, поверх 8, каб. 806
тел. (044) 489-37-21, 483-05-91
e-mail: kman_site@ukr.net
www.kyiv.man.gov.ua